

UTJECAJ BREXITA NA RIBARSTVO UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

Sokele, Leo

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:944785>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-25**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Leo Sokele

**UTJECAJ BREXITA NA RIBARSTVO UJEDINJENOG
KRALJEVSTVA**

ZAVRŠNI RAD

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet – Zagreb

Preddiplomski stručni studij – smjer „Trgovinsko poslovanje“

Kolegij: Ekonomska geografija

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Ines Dužević

JMBAG: 0066272496

Zagreb, prosinac 2021.

Izjavljujem da je završni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Leo Sokele

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1. Predmet i cilj rada.....	4
1.2. Izvori podataka i metode istraživanja	4
1.3. Sadržaj i struktura rada	4
2. RIBARSTVO UJEDINJENOG KRALJEVSTVA	6
2.1. Povijesni razvoj ribarstva.....	6
2.2. Specifičnost sektora ribarstva u Ujedinjenom kraljevstvu	7
2.3. Ključni pokazatelji Ujedinjenog Kraljevstva.....	7
2.3.1. Ključni podaci o ribarima Ujedinjenog Kraljevstva i području lova.....	11
2.3.2. Ekonomski pokazatelji ribarskog sektora Ujedinjenog Kraljevstva	17
3. PROMJENE U SEKTORU RIBARSTVA NAKON BREXITA.....	24
3.1 Uloga ribarskog sektoru u Brexitu	24
3.2 Promjene u odnosu sa zemljama članicama Europske unije.....	29
3.2.1. Francuska	30
3.2.2. Nizozemska.....	32
3.2.3. Belgija	33
3.2.4. Norveška	33
3.3. Proces prilagodbe na novu situaciju.....	34
3.4. Usporedba osnovnih pokazatelja razvijenosti ribarstva prije i nakon Brexita .	38
4. PERSPEKTIVE RAZVOJA SEKTORA RIBARSTVA UJEDINJENOG KRALJEVSTVA	43
5. ZAKLJUČAK.....	48

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Državljeni Ujedinjenog Kraljevstva su se 2. veljače 2016. godine referendumski izjasnili za izlazak iz Europske unije. To je prvi slučaj da se neka zemlja odlučila izdvojiti iz Europske Unije, što je dovelo do dugoročnih ekonomskih i političkih posljedica kako za Ujedinjeno Kraljevstvo (UK) tako i za preostale zemlje Europske unije (EU). Termin koji se koristi za izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije je *Brexit* i bit će korišten u tekstu rada.

Činjenica da je Brexit prvi slučaj izlaska neke države iz Europske unije bila je motivacija za izradu ovog završnog rada kojem je cilj analiza procesa i posljedica izlaska neke zemlje iz EU na primjeru odabrane gospodarske grane, u ovom slučaju ribarstva. Naime, ribarstvo je jedan od gospodarstvenih sektora na koji je Brexit imao zamjetan utjecaj i usprkos njegovoj maloj ekonomskoj važnosti igralo je veliku ulogu u britanskom stavu prema europskim integracijama prije ulaska UK u Europsku ekonomsku zajednicu pa sve do nedavnih pregovora vezanih uz Brexit.

1.2. Izvori podataka i metode istraživanja

Završni rad je napravljen na temelju analize, komparacije i sinteze sekundarnih izvora podataka.

Za činjenice vezane uz proces izlaska UK iz EU, korišteni su sljedeći sekundarni izvori: stručni i znanstveni radovi, stručni i službeni izvještaji te analize. Za pregled aktualnih zbivanja vezanih uz predmetnu temu, korišteni su članci s priznatih internetskih portala, te ostale publikacije. U analizi kretanja odabranih ekonomskih pokazatelja korištene su metode deskriptivne statistike ciljanim numeričkim i grafičkim prikazima podataka iz službenih statističkih izvještaja.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Završni rad je koncipiran u pet cjelina. Prvo poglavlje govori o motivaciji, temi i rada, izvorima podataka te strukturi rada.

U drugom poglavlju prikazane su specifičnosti i ključni ekonomski pokazatelji ribarskog sektora Ujedinjenog Kraljevstva.

U trećem poglavlju dan je uvid u ekonomske promjene u Ujedinjenom Kraljevstvu koje su rezultat Brexita s posebnom analizom utjecaja na sektor ribarstva. Analiza utjecaja provedena je na temelju usporedbe osnovnih ekonomskih pokazatelja razvijenosti ribarstva prije i nakon Brexita. Dodatno, opisane su promjene u odnosima s drugim državama iz okruženja u kontekstu ribarstva.

U četvrtom poglavlju predstavljene su perspektive razvoja sektora ribarstva u Ujedinjenom Kraljevstvu, a u petom poglavlju je dan zaključak rada.

2. RIBARSTVO UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

Ribarstvo Ujedinjenog Kraljevstva (UK) predstavlja granu privrede koja se bavi ribolovom, uzgojem i preradom morske i slatkovodne ribe. U UK ribarski sektor pripada Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i hrane (*eng. Ministry of Agriculture, Fisheries and Food*) koje je nastalo spajanjem Ministarstva poljoprivrede i ribarstva i Ministarstva hrane.

U ribarskoj terminologiji, **iskrcaj** je termin koji se odnosi na ulov ribarske brodice koji se iskrca u domaćoj ili stranoj luci.

U 2017. godini, ribarska plovila Ujedinjenog Kraljevstva većinu iskrcaja su ulovila iz voda UK, to jest 80 % ukupne količine iskrcaja i 83 % ukupne vrijednosti iskrcaja. Ulov iz voda ostalih članica Europske unije čine 13 % količina i 9 % vrijednosti od ukupnog iskrcaja 2017. godine. ¹

2.1. Povijesni razvoj ribarstva

Ribarstvo čini dio ljudskog života i prehrane još od najranijih faza evolucije. Većina glavnih načina ulova riba, razvili su se još oko 3500 godina prije Krista. Na primjer, koplje, mreža i štap za pecanje javljaju se u Egiptu prije oko 5500 godina. ²

Priroda ribarstva se značajno promijenila nakon izuma parnog stroja i brodova na parni pogon. Takvi brodovi su bili sposobni da iza sebe vuku mrežu i ulove znatno veću količinu morske faune. Ta metoda se zove kočarenje (*eng. trawling*) i razvila se baš na Britanskom otočju budući da je u Ujedinjenom Kraljevstvu (UK) i izumljen parni stroj.³

Morska hrana ljudima je izvor hrane još od prapovijesti. Važnost riba pokazuje podatak da ribe sadrže 16-20% proteina. Usporedimo s 12 % koje sadrže jaja, 3.5 % mlijeko i

¹ Pilkington, J., Wardlaw A., Statistics show where UK vessels fish and what is landed from our waters, Marine Development, preuzeto 16.10.2021. s <https://marinedevelopments.blog.gov.uk/2018/09/27/mmo-fisheries-statistics-2017-eez/>

² Gartside, D. F., Kirkegaard, I.R., The Role of Food, Agriculture, Forestry, And Fisheries in Human Nutrition – Vol. II, A History Of Fishing, str. 105

³ Ibidem, str. 111

6-8 % riža, jasno vidimo kako je riba kvalitetan i važan izvor hrane. Ribolov kopljem datira još iz doba gornjeg paleolitika oko prije 40 000 godina.⁴

2.2. Specifičnost sektora ribarstva u Ujedinjenom kraljevstvu

Ujedinjena Kraljevina ili Ujedinjeno Kraljevstvo otočna je država u sjeverozapadnoj Europi. S jugom ju od kopnene Europe dijeli *Engleski Kanal* ili kanal *La Manche*, s istoka od Skandinavije *Sjeverno more*, a na zapadu od otoka Irske Irsko more i Atlantski ocean. Po samom geografskom položaju države lako je zaključivo da je ribarstvo i općenito pomorska tradicija jaka na ovom prostoru.

2.3. Ključni pokazatelji Ujedinjenog Kraljevstva

U ovom poglavlju analizirani su najvažniji pokazatelji ribarske flote Ujedinjenog Kraljevstva (UK) s aspekta raspoloživih resursa, kao što su broj, veličina, kapacitet, snaga, starost i oprema plovila kojima se britanski ribari služe.

Ukupan broj ribarskih plovila UK trenutno iznosi malo ispod 6 tisuća. Broj plovila se kontinuirano smanjuje kroz godine; a u samo zadnja tri desetljeća taj broj se smanjio s 11 tisuća na današnjih ispod 6 tisuća, što predstavlja smanjenje od skoro 50 %. U usporedbi s 2019., broj ribarskih plovila UK-a u 2020. godini je manji za 128 plovila, što čini pad od 2 % samo u jednoj godini. Bitno je napomenuti da je trend tranzicije s manjih plovila prema većima. S tim u vezi, uglavnom se prestaju koristiti manja plovila kraća od 10 m, tako da je gore spomenuti pad broja plovila između 2019. i 2020. godine upravo smanjenje broja plovila koji su manji od 10 m dužine. Sličan pad broja manjih plovila zabilježen je i 2019., kada je u odnosu na 2018. broj plovila pao za 125 od kojih su 75 % bili ispod 10 m dužine. Prema tome, razlog tog trenda je najvjerojatnije posljedica zahtjeva za povećanjem efikasnosti ribarenja.^{5,6}

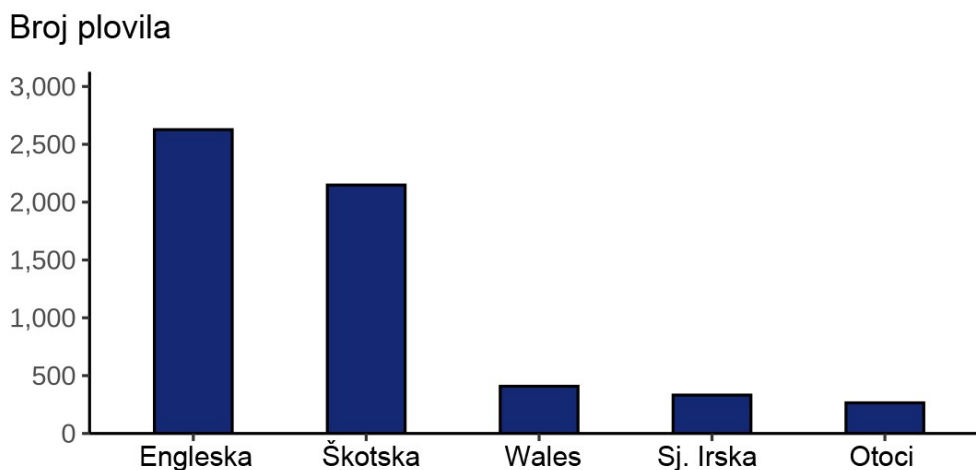
⁴ Kumar, J., (2010), Introduction And History Of Fisheries. Department of Environment, Heritage College Of Fisheries, Mangalore

⁵ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

⁶ UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf

Na *Slici 1.* prikazana je razdioba broja ribarskih plovila u 2020. godine prema teritorijalnim dijelovima Ujedinjenog Kraljevstva.

*Slika 1. Broj plovila u UK, 2020.*⁷

Ukupna pogonska snaga ribarske flote UK-a (izražena u kW, prikazano na *Slici 2.*) smanjila za 38 % u zadnjih trideset godina. Pored povećanja efikasnosti pogonskih motora, dvije značajne promjene vezane uz nacionalnu i internacionalnu politiku su pridonijele smanjenju ukupne snage plovila s ciljem održavanja i očuvanja zaliha riba. Te politike uključuju:⁸

- veća kontrola ribarskih mogućnosti
- smanjenje kapaciteta flote kroz politike otpisa (*eng. decommissioning exercises*)⁹

⁷ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

⁸ UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf

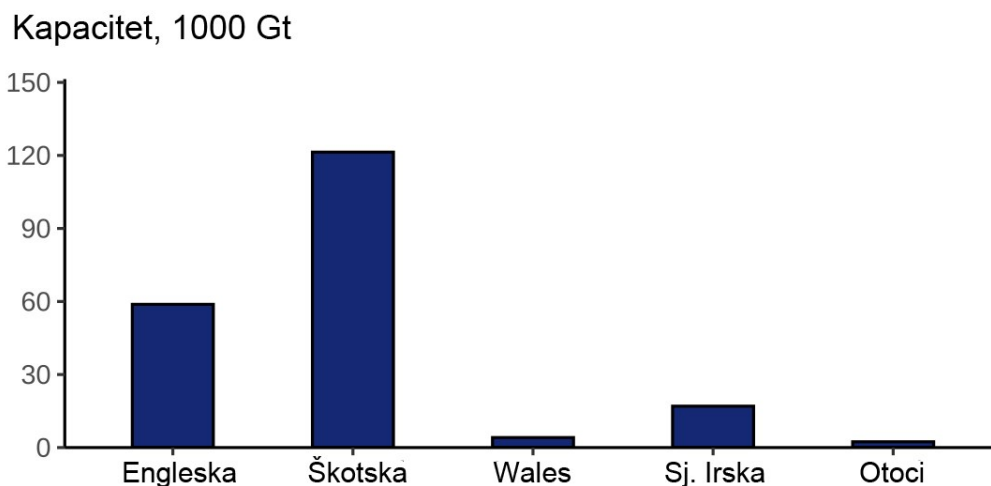
⁹ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

Slika 2. Snaga UK plovila 2020., u 1000 kW¹⁰

Engleska, kao što je prikazano na *Slici 1.*, ima najveći broj ribarskih plovila i čini 45 % ukupne flote UK po brojnosti, dok Škotska, ukupno gledano, ima plovila s najvećom snagom i kapacitetom (*Slika 3.*). Preciznije, ribarska flota Škotske čini 36 % ukupnog broja brodica UK-a, ali, kao što *Slika 2.* i *Slika 3.* pokazuju 49 % snage i 57 % kapaciteta. Engleska flota čini 29 % od ukupnog kapaciteta flote.¹¹

Slika 3. Kapacitet plovila u UK 2020., u 1000 Gt¹²

¹⁰ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

¹¹ Ibidem

¹² Ibidem

Razlog ovoj različitosti je drugačija kompozicija flote i veličine brodica. Na primjer, 75 % škotskih brodica je ispod 10 m dužine za razliku od Engleske gdje brodice ispod 10 metara predstavljaju 82 % ukupne flote. S druge strane, manji broj škotskih ribarskih plovila možemo objasniti činjenicom da su brodice Škotske veće i imaju više snage¹³

Flote u administracijskim lukama su slične. U sjeverozapadnoj škotskoj luci *Fraserburgh* flota ima najveći kapacitet (38 tisuća Gt) i snage (94 tisuća kW). U Milford Haven u Walesu i Poole na južnoj obali Engleske su brodice s najvećom proporcijom brodica jednakih i manjih od 10 metara, čak 93 %.¹⁴

Primarni razlog varijacije ribarskih plovila u UK je što izlov različitih vrsta riba zahtijevaju drugačija plovila. Na primjer, škotski ribari najviše love vrste riba koje dolaze u velikoj količini i prodaju se po nižoj cijeni. To su na primjer haringe i skuše koje obitavaju u Sjevernom moru i vodama zapadno od Škotske. Kako bi ulovili dovoljnu količinu da izlov bude profitabilan, škotski ribari se koriste brodovima većih kapaciteta koji mogu loviti po nekoliko stotina tona po jednom ribarenju.¹⁵

Za razliku od njih, engleski ribari love vrste koje dolaze u manjim količinama i prodaju se po višim cijenama. Kao što su švoje (riba list). Nadalje, veliki udio riba koje love engleski ribari obitavaju u plitkim vodama, odnosno blizu obale. Ti čimbenici su omogućili engleskim ribarima da koriste manje brodice, a da opet budu ekonomski održivi.¹⁶

Skoro 80 % flote UK čine brodice manje od 10 m dužine. Te brodice čine 8 % kapaciteta ukupne flote i 35 % snage flote. Brodice dužine preko 24 metara čine samo 4 % ukupne flote, ali 65 % kapaciteta i 35 % snage.¹⁷

Škotska i Sjeverna Irska imaju veću proporciju velikih brodica od Engleske i Walesa. Brojčano 16 % škotskih brodica su duže od 15 m za razliku od Engleske gdje plovila dužine preko 15 m ima samo 5 %. Godine 2019. brodice ispod 10 m su iznosile 9 %

¹³ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Ibidem

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Ibidem

kapaciteta dok su brodice dok su brodice dužine iznad 24 m činile 65 % od ukupnog kapaciteta po čemu vidimo da se trend tranzicije s manjih na veće brodice nastavlja.¹⁸

Što se tiče starosti ribarskih plovila UK-a, više od pola proizvedeno je prije 1991. godine. A dok se ukupan broj ribarskih plovila proizvedenih u zadnjih 40 godina smanjio, prosječan kapacitet i snaga pogonskih motora plovila proizvedenih nakon 2000. godine se znatno povećao. Tako brodice proizvedene nakon 2000. čine manje od 30 % od ukupnog broja brodica, ali i skoro 50 % kapaciteta. Brodice proizvedene 2011. i nakon pridonose 33 % kapaciteta flote, ali brojčano čine samo 11 % ukupne ribarske flote UK-a.¹⁹

2.3.1. Ključni podaci o ribarima Ujedinjenog Kraljevstva i području lova

U ovom dijelu analizirani su ključni podaci o ljudskim resursima u ribarstvu, njihova službena tijela, oprema koju koriste, vrste ribe koje izlovljavaju i područja u kojima love.

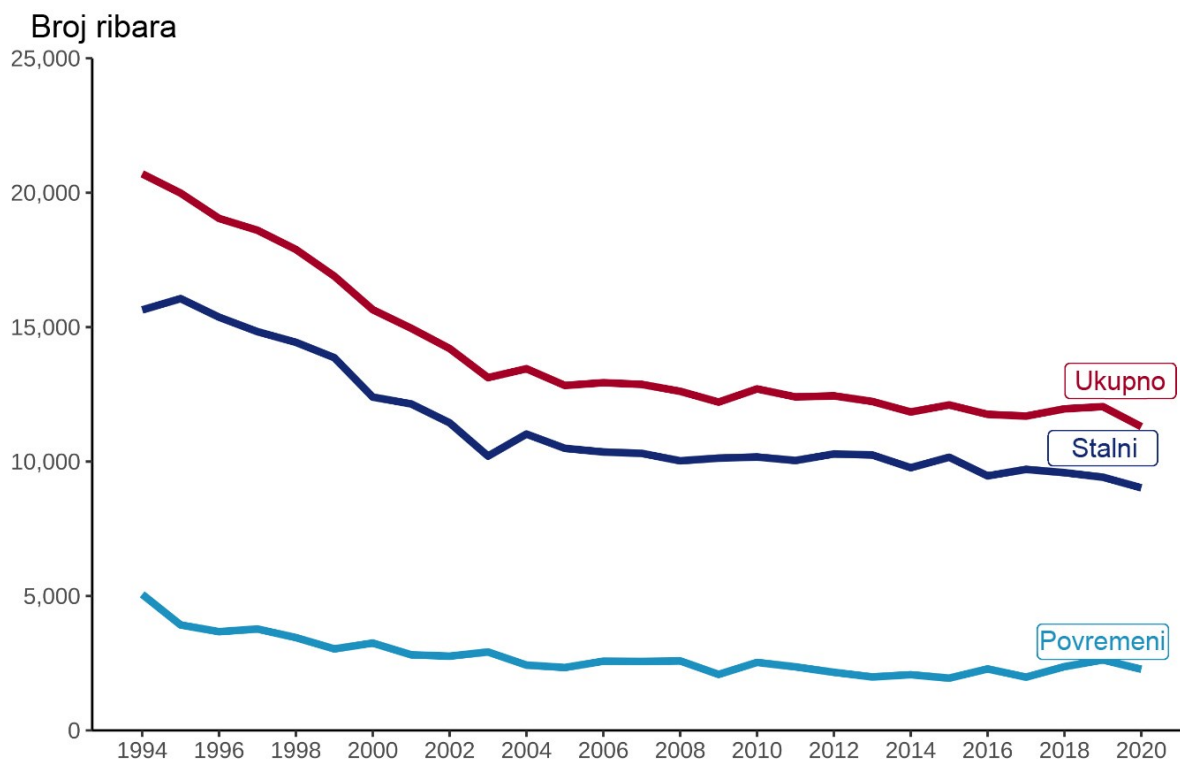
Ukupan broj registriranih ribara UK-a u 2019. godini je iznosio oko 12 tisuća i ta brojka je gotovo nepromijenjena tijekom zadnjih deset godina. U 2019. godini, broj *part time* ribara se povećao za 250 dok se broj stalno zaposlenih ribara smanjio za 170. Smanjivanje stalno zaposlenih ribara i povećanja povremeno zaposlenih (grafički prikazano na *Slici 4.*) odraz je loših prilika u sektoru ribarstva budući da se ribari moraju okretati za drugim ili uz ribarenje, dodatnim izvorima prihoda.²⁰

¹⁸ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

¹⁹ Ibidem

²⁰ UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf

Slika 4. Broj ribara podijeljen na stalne i povremene ribare u UK od 1994. do 2020. podijeljen na stalne, privremene i ukupne ribare²¹

Taj pad broja ribara povezan je i s trendom smanjenja broja malih (ispod 10 m) ribarskih brodica koje smo prije spomenuli. Zamjetan godišnji pad broja ribara dogodio se u 2020. godini, kada se, u odnosu na prethodnu, broj ribara smanjio za 6 % što je oko 700 ribara. Uzrok ovome je najvjerojatnije Covid-19 pandemija koja je bila veliki udarac i na sektor ribarstva, pogotovo na ribare malih brodica (ispod 10 m dužine).²²

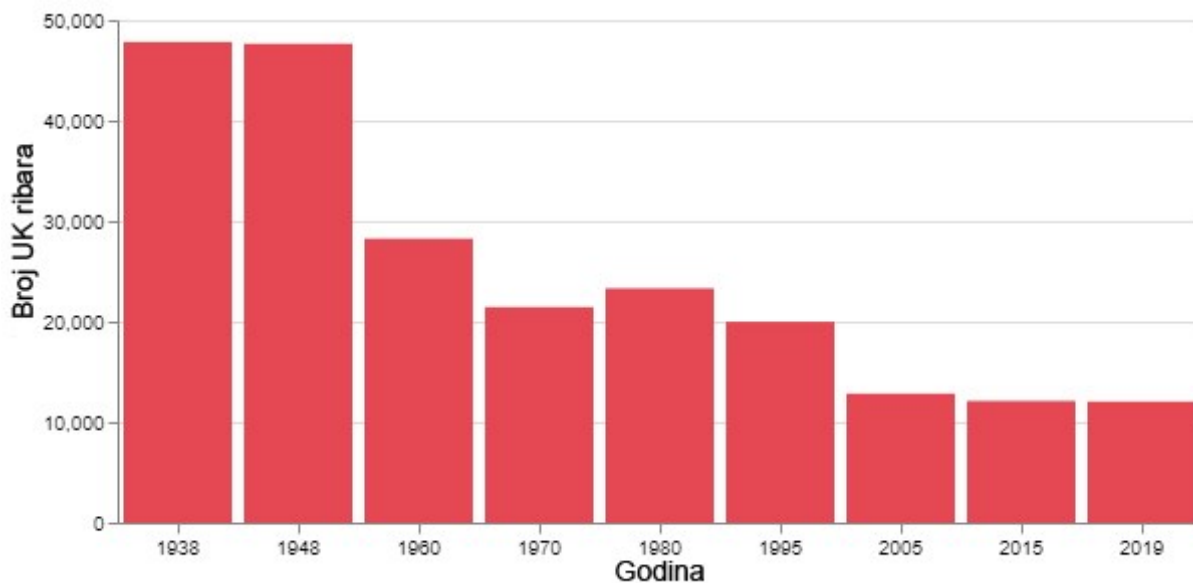
Činjenica je da se kroz dulje razdoblje broj ribara kontinuirano smanjuje, što je i vidljivo na Slici 4. Tako na primjer, od 1994. do 2000. godine broj ribara UK-a pao je za 45 %. Iz usporedbe broja ribara u 2019. godini s brojem ribara u 1938. godini (grafički prikazano na Slici 5.) može se zaključiti da se broj registriranih ribara na britanskim plovilima smanjio za čak 75 %, s 48 tisuća na 12 tisuća.²³

²¹ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

²² Ibidem

²³ Ibidem

Slika 5. Broj ribara od 1938 – 2019²⁴

Što se tiče broja ribara i teritorijalne podjele Ujedinjenog Kraljevstva, podaci iz 2020. godine su sljedeći: 43 % ribara su ribari na engleskim brodicama, a 42 % na škotskim. Ostalih 15 % ribare na brodicama Walesa i Sjeverne Irske. Uočava se mala promjena s 2019. godinom gdje je 45 % ribara lovilo na engleskim brodicama, a 41 % na škotskim.²⁵

Ribari imaju svoja službena tijela tzv. FPO (*farmer producer companies*). Ona predstavljaju tijela oformljena od strane ribara i akvakulturalnih proizvođača. U UK-u oni su odgovorni za upravljanje kvotama za svoje ribarske brodice i imaju važnu ulogu u upravljanju ribarstvom.²⁶

Struktura FPO-a znatno variraju; Škotski FPO ima najviše članova – 150 brodica, a Sjeverno Atlantski FPO ima najmanji broj članova – samo 3 brodice. Prvog siječnja 2020. godine, 780 brodica iznad 10 metara dužine su članovi FPO-a i 63 % svih brodica iznad 10 m. Ostalih 455 brodica iznad 10 m nisu članice FPO-a. Udio brodica

²⁴ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

²⁵ Ibidem

²⁶ Ibidem

koji nisu članovi iznosi isto (37 %) od 2018. godine. 85 % ukupne količine ulova flote UK-a 2020. godine je bilo ulovljeno brodicama članica FPO-a.²⁷

Vežano uz opremu koju britanski ribari koriste, može se razlikovati aktivna i pasivna oprema. Aktivna oprema predstavlja onu koja se koristi na način da se kreće prema ciljanoj vrsti ribi koja se želi uloviti, a pasivna oprema implicira ulov ribe na način da se sama riba kreće prema toj opremi.

- **Aktivna oprema** – bočna kočarica, pridnena koča, vjedričar, potezna mreža
- **Pasivna oprema** – plutajuća površinska mreža, vrške i kavezi

U 2020. godini 88 % ukupnog ulova morskih riba ulovljenih od strane ribara UK-a ulovljeno je s pomoću *aktivne opreme*. Čak 99 % svih pelagijskih vrsta ulovljeno je na taj način, kao i 92 % pridnenih riba. Kod morskih plodova i školjaka udio je manji jer se za to koristi uglavnom *pasivna oprema*, i to kavezi i fiksne mreže. Sama metoda odnosno oprema koja se koristi u ulovu utječe na prosječnu cijenu riba. Tako kod pridnenih vrsta, prosječna cijena je veća ako se koristi pasivna oprema umjesto aktivne. Razlike u cijeni riba postoje i unutar korištene opreme unutar same klasifikacije.²⁸

Prema vrsti riba koje britanski ribari love, podjela je moguća na tri grupe:

- **Pelagijske ribe** su one koje žive u pelagičnoj zoni oceanskih ili jezerskih voda, nisu ni blizu dna niti blizu obale.
- **Pridnene ribe** žive na dnu oceana ili jezera.
- **Školjkaši** – ili na našem govornom području poznatiji kao *plodovi mora* predstavljaju kolokvijalni i ribarski izraz za vodene beskralježnjake. Tu ubrajamo školjke, rakove, mekušce i bodljokošce.

Ribe koje pripadaju pelagijskoj skupini čine preko polovice ukupnog ulova britanskih ribara i te se vrste riba prodaju po manjim cijenama od pridnenih. Najčešće pelagijske

²⁷ UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf

²⁸ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

vrste koje love ribari UK-a su skuše i haringe, a najvažnija pelagijska riba za britanske ribare je bakalar. Ulov pelagijskih vrsta između 2019. i 2020. godine je narastao za 14 % količinski i vrijednosno.²⁹³⁰

Školjkaši čine 19 % ukupnog ulova i u pravilu se prodaju po višim cijenama. Značajan pad ulova morskih plodova 2020. je objašnjiv time što se ta grupa morske hrane najviše poslužuje u uslužnom sektoru koji je bio značajno pogođen Covid-19 pandemijom, odnosno vladinim mjerama koje su spriječile normalan rad uslužnih djelatnosti.³¹

Od strane ribarskih brodica UK-a, u Sjevernome moru je u 2020. godini ulovljeno oko 48 % (71 tisuća tona) pridnenih i 53 % (188 tisuća tona) pelagijskih riba. U *Engleskom Kanalu* (poznatom i kao *kanal La manche*) u 2020. godini ulovljeno je oko 23 % (28 tisuća tona školjkaša).³²

Na *Slici 6.* prikazane su teritorijalne vode UK-a. Prema označenim zonama na *Slici 6.* može se zaključiti da ribari EU27 djelomično ovise o lovu u tim vodama.

²⁹ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

³⁰ UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf

³¹ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

³² Ibidem

Slika 6. UK teritorijalne vode³³

Ekskluzivna Ekonomska Zona (eng. *Exclusive economic zone* - EEZ) je pojam koji označuje zonu koja je pod ekskluzivnom jurisdikcijom određene obalne države ili međunarodne organizacije. To uključuje teritorijalno more koje čini prostor od obale do 12 nautičkih milja kao i UNCLOS Ekskluzivnu Ekonomsku Zonu između 12 do 200 nautičkih milja što je od 22 do 370 kilometara od obale.³⁴

Izvan voda UK-a najvažnije vode gdje ribarske brodice UK-a izlovljavaju su vode članica Europske unije. U tim vodama su ribarske brodice UK-a 2020. godine ulovile

³³ Maidment, J.: Hands off OUR waters!, preuzeto 3.10.2021. s <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8693405/Michel-Barnier-delivers-ultimatum-post-Brexit-fishing-rights.html>

³⁴ Glossary Of Statistical Terms, (2001),, Exclusive Economic Zone (EEZ), Glossary of Environment Statistics, Studies in Methods, Series F, No. 67, United Nations, New York, 1997, preuzeto 01.10.2021. s <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=884>

92 tisuća tona riba i morskih plodova vrijednosti od 79 milijuna funti. Osim voda UK-a i članica EU-a, najvažnije vode u kojemu ribari UK-a love su vode Norveške i područja oko Svalbarda koji također administrativno pripada Norveškoj. Godine 2020. ribarske brodice UK-a su u tim vodama ulovile 27 tisuća tona vrijednosti 48 milijuna GBP što predstavlja 4 % težine i 5 % vrijednosti ukupnog ulova morskih riba ribara UK-a.³⁵

2.3.2. Ekonomski pokazatelji ribarskog sektora Ujedinjenog Kraljevstva

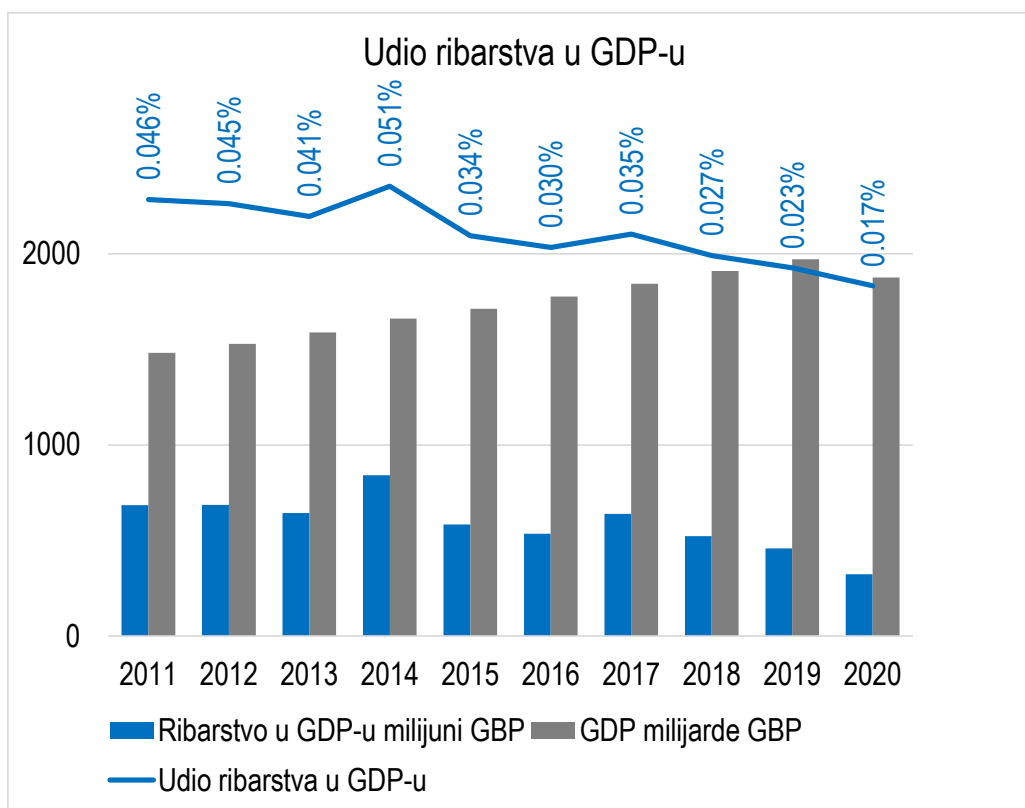
U ovom dijelu analizirani su ključni ekonomski pokazatelji sektora ribarstva kroz iskrcaj, područje ulova, EEZ, trgovinu, BDP te uvoz i izvoz riba.

Bruto domaći proizvod (BDP) ribarstva u 2020. godine iznosio je 323 milijuna funti. Značajno smanjenje BDP-a od ribarstva dogodio se 2020. godine, kada je zabilježen pad od 29 % u odnosu na prethodnu 2019. godinu. U odnosu na ukupan BDP Ujedinjenog Kraljevstva, BDP ribarstva čini oko 0,02%, odnosno oko 2,7 % od ukupnog BDP-a za poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo. Usporedba s brojkama od prije 10 godina rezultira da se BDP ribarstva smanjio za 45 % što je vidljivo na *Slici 5*.³⁶

³⁵ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, (2021), UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

³⁶ Ibidem

Slika 7. Udio ribarstva u BDP-u, izračun napravljen iz podataka preuzetih s³⁷

U 2019. godini britanski ribari su iskricali ukupno 622 tisuća tona ribe vrijednosti 987 milijuna GBP. Usporedivši s 2018. godinom ovo je pad od 11 % po kvantiteti i 2 % po vrijednosti. Pad od 11 % u količinama uzrokovan je najviše smanjenim iskrcajem pelagijskih vrsti riba. Godine 2020. iskrcano je 623 tisuće tona u UK i izvan nje vrijednosti 831 milijuna GBP što predstavlja pad od 16 % vrijednosti na prethodni godinu.³⁸

Vrijednost iskrcaja riba se u usporedbi s prethodnom godinom smanjio za manji postotak u usporedbi s količinama: (2 % u odnosu na 11 %) od 687 funta po toni do 857 funta po toni. Razlog tomu je što se cijena pelagijskih vrsta povećala za 21 % u odnosu na 2018. godinu, a uzrok povećanoj cijeni je smanjena količina morskih riba dostupnih na tržištu. Također, 2019. godine je iskrcano 6 % više školjki od 2018., a školjke su veće prosječne vrijednosti od prosječne vrijednosti ribe. Vrste školjaka se

³⁷ Collection UK sea fisheries annual statistics, preuzeto 29.09.2021. s <https://www.gov.uk/government/collections/uk-sea-fisheries-annual-statistics>

³⁸ UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf

kreću oko 2,714 tisuća GBP po toni, za razliku od već navedenih 854 funta po toni pelagijskih vrsta i 2,166 tisuća GBP po toni pridnenih vrsta.³⁹

Kao što je već rečeno, 2020. godine britanski ribari su iskricali nešto više od prethodne godine; 623 tisuća tona morske ribe, ali vrijednosti 831 milijuna GBP, što je manje za 156 milijuna funti odnosno za 16 %. Čimbenici koji su utjecali na to su razni, od toga da ribarski iskrcaji imaju i inače značajne fluktuacije tijekom višegodišnjeg razdoblja, no što se tiče 2020. godine značajna je Covid-19 pandemija koja se osjetila u ribarskom sektoru od ožujka 2020. i trajala tijekom cijelog ostatka godine. S tim u vezi je i razlog zašto je vrijednost iskrcaja 2020. ispod onoga iz prethodne godine usprkos gotovo istoj iskrcajnoj kvantiteti je smanjeni iskrcaj skupih morskih plodova za 18 % u odnosu na 2019. godinu dok se iskrcaj manje vrijednih pelagijskih riba povećao za 14 %.⁴⁰

Iskrcaj po kvotama odnosi se e o ribama čiji je izlov limitiran. Te vrste morskih riba imaju gornji limit do kojeg se mogu loviti, a postoje i one vrste koje za koje ne postoji gornji limit.

Godine 2020. iskrcaj riba koje su uređene kvotama iznosio je 81 % od ukupne količine ulova ribarske flote UK-a. Taj podatak se može objasniti da su baš one vrste koje se najviše love, odnosno koje su najviše tražene i najugroženije zbog čega postoji potreba ga ograničenjem iskrcaja putem kvota.⁴¹

Jedna od poduzetih mjera kako bi se ograničio izlov određenih stokova. je *Sole Recovery Zone* (SRZ). Termin *Stok* odnosi se na živi resurs u morskoj zajednici koji je predmet ribolova. SRZ je osnovana 2004. godine i odnosi se na brodice od 10 metara i dulje koje koriste određenu opremu za lovljenje riba poput kočarice.⁴²

³⁹ UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf

⁴⁰ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

⁴¹ Ibidem

⁴² Sole Recovery Zone rules, (2021), Marine management Organisation, preuzeto. s <https://www.gov.uk/government/publications/manage-your-fishing-effort-sole-recovery-zone/sole-recovery-zone-rules>

Što se tiče iskrcaja tonaže morskih riba gledano zasebno od strane svih četiriju dijela UK-a (Engleska, Škotska, Wales i Sjeverna Irska), on je gotovo isti kao i prethodnih 4 godina s malim iznimkama uzrokovanim manjim dopuštenim kvotama za neke pelagijske vrste.⁴³

Za iskrcaj riba u kontekstu veličine ribarskih brodica, podatci su sljedeći: 60 % ukupne iskrcane količine morske ribe od strane plovila UK-a 2020. godine ulovljene su brodicama većim od 24 metara po dužini. Plovila veća od 24 metara iznose samo 4 % od ukupne flote UK-a, a ulove 96 % ukupnog godišnjeg ulova pelagijskih vrsta i 72 % pridnenih vrsta riba. Ulov morskih plodova je ravnomjernije raspoređen gdje brodice dužine 10 m i manje ulove 24 % ukupnog ulova morskih plodova.⁴⁴

Bitno je napomenuti da se između 2019. i 2020. količina i vrijednost ulova od strane manjih brodica smanjila za veći postotak.

Kod iskrcaja riba pridnene i pelagijske vrste, brodice ispod 10 m ulove veće vrijednosti po toni u odnosu na veće brodice. Razlika je pogotovo izražena kada se radi o ulovima pridnene vrste gdje je ulov brodica manjih od 10 metara čak za 63 % vrijedniji od brodica 24 m i dužih. S druge strane, kod iskrcaja morskih plodova ne postoji čvrsta veza između veličine brodice i prosječne cijene tone ulova.⁴⁵

Kada govorimo o lukama, luka Peterhead je kontinuirano luka s najvećom količinom iskrcaja britanskih ribara. Nakon nje najznačajnije su luke Lerwick i Fraserburgh. Oko 75 % ukupnog ulova škotskih ribara odlazi u Peterhead i Lerwick. Sve tri luke se nalaze u sjevernoj Škotskoj. U Engleskoj, točnije Cornwallu, luka Newlyn je s najvećom količinom iskrcaja dok luka Brixham prima najveću vrijednost iskrcaja.⁴⁶

Iskrcaj britanskih ribara izvan UK-a u 2020. godini iznosio je 244 tisuća tona ulovljene ribe što je 39 % ukupne količine ribe ulovljene od strane brodica UK-a i predstavlja 28 % vrijednosti ukupne količine ulovljene ribe. Razlog manjem vrijednosnom postotku

⁴³ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

⁴⁴ Ibidem

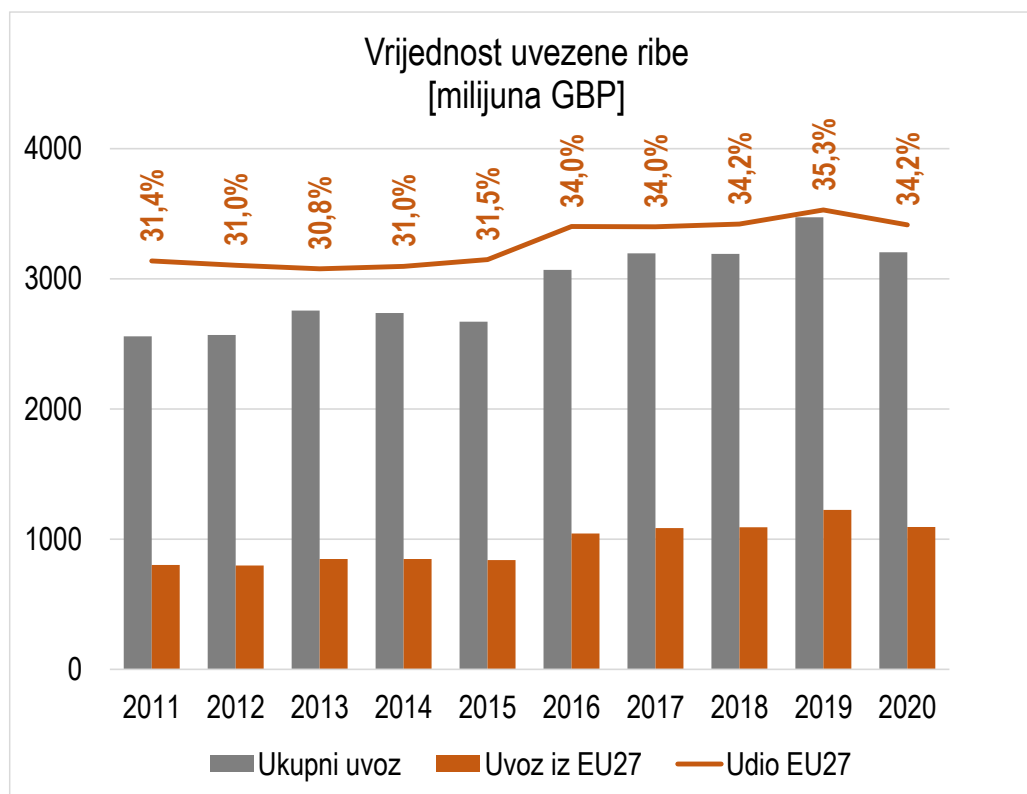
⁴⁵ Ibidem

⁴⁶ Ibidem

od količinskog jest što 86 % ulova čine pelagijske vrste koje su manje vrijednosti. Više od pola ukupnog ulova se odvijao u Norveškoj, a četvrtina u Nizozemskoj. Mali dio registriranih ribarskih brodica UK-a je i u Nizozemskom ekonomskom vlasništvu.⁴⁷

S druge strane, oko 38 tisuća tona ribe je bilo iskrcano u UK od strane stranih ribarskih brodica, što je manje oko 25 % u odnosu na rezultate u 2019. godini. Dvije trećine iskrcane ribe u UK od strane stranih ribarskih brodica su pridnene ribe.⁴⁸

Slika 8. Vrijednost uvezene ribe , izračun napravljen iz podataka preuzetih s⁴⁹

UK uvozi više riba nego što izvozi kao što je vidljivo na Slici 8. Godine 2020. uvezeno je 672 tisuće tona riba vrijednosti 3 206 milijuna funta izvezeno 423 tisuće tona vrijednosti 1 627 milijuna GBP, vidljivo na Slici 7.

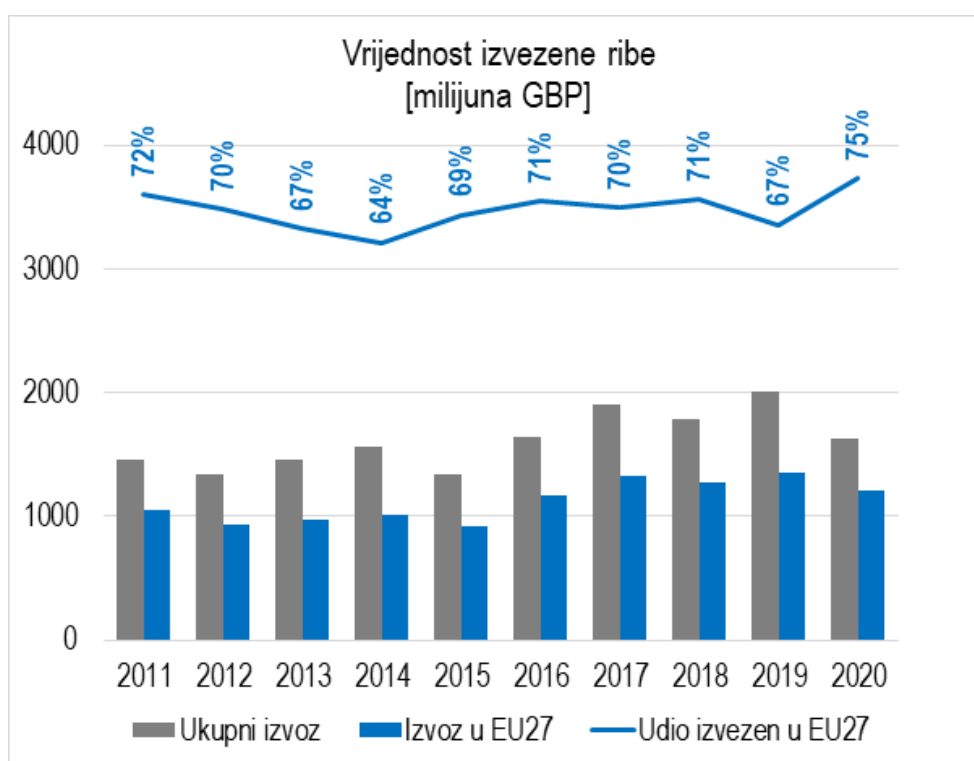
⁴⁷ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

⁴⁸ Ibidem

⁴⁹ Collection UK sea fisheries annual statistics, preuzeto s <https://www.gov.uk/government/collections/uk-sea-fisheries-annual-statistics>

U usporedbi s 2019. godinom, uvoz je pao za 7 % najvjerojatnije radi otežanog prometa uzrokovanog Covid-19 restrikcijama. Najviše riba UK uvozi iz Kine. Pridnene i pelagične ribe čine 85 % od ukupnog uvoza mjereno prema težini, dok morski plodovi oko 15 %. UK je uvezla i 149 tisuća tona ribljih proizvoda 2020. godine što svodi ukupan uvoz na 821 tisuća tona. Što se tiče izvoza, oko 83 % ukupnog izvoza čine pridane i pelagične vrste riba, a morski plodovi oko 17 %. UK najviše izvozi u Francusku (93,7 kt), Nizozemsku (74 kt), Irsku (54,5 kt). Izvoz skuša je porastao za 12 % u usporedbi s 2019. godinom, a uzrok je povećana dozvoljena kvota 2020. godine. Najviše skuša uvozi Nizozemska oko 26 tisuće tona.⁵⁰

Slika 9. Vrijednost izvezeno ribe, izračun napravljen iz podataka preuzetih s ⁵¹

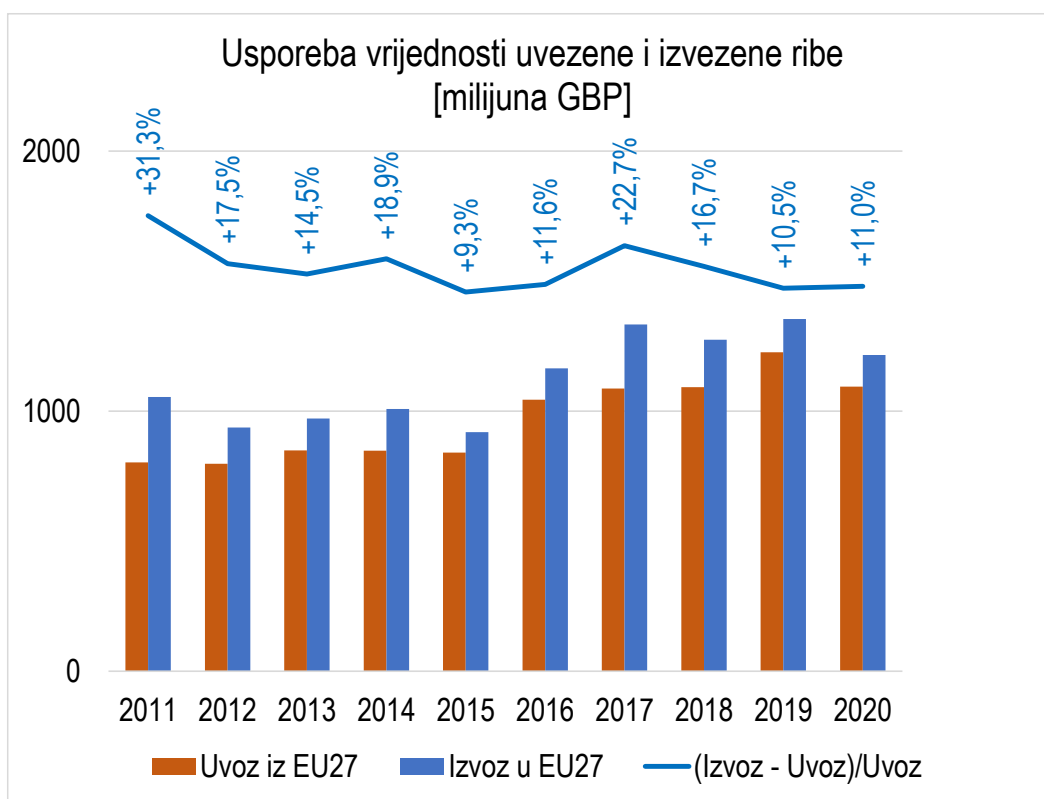

Usporedba vrijednosti uvezene i izvezeno ribe prikazana je na Slici 10. Na Slikama 8. – 10. odvojeno je prikazan ukupan uvoz / izvoz i onaj iz / u EU27 kako bi se predočila ovisnosti odnosno neovisnost Ujedinjenog Kraljevstva i Europske unije.

⁵⁰ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, (2021), UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

⁵¹ Collection UK sea fisheries annual statistics, preuzeto s <https://www.gov.uk/government/collections/uk-sea-fisheries-annual-statistics>

Slika 10. Usporeba vrijednosti uvezene i izvezene ribe, izračun napravljen iz podataka preuzetih s ⁵²

⁵² Collection UK sea fisheries annual statistics, preuzeto s <https://www.gov.uk/government/collections/uk-sea-fisheries-annual-statistics>

3. PROMJENE U SEKTORU RIBARSTVA NAKON BREXITA

U poglavlju 3. dan je pregled situacije Ujedinjenog Kraljevstva prije Brexita i njenog odnosa s Europskom unijom. Zatim su navedeni razlozi koje su doveli do Brexita i uloga koju je ribarstvo imalo u njemu. Naposljetku, analizirane su promjene uslijed Brexita u sektoru ribarstva kako Ujedinjenog Kraljevstva tako i ostalih članica EU27.

3.1 Uloga ribarskog sektoru u Brexitu

Prvog siječnja 1973. godine Ujedinjeno Kraljevstvo ušlo je u Europsku Ekonomsku Zajednicu (eng. *European Economic Community - EEC*). Već dvije godine kasnije održan je referendum o izlasku iz EEC i većina je odlučila da bi htjela ostati. Prije ulaska u EEC, UK je samostalno kontrolirala svoje vode – zonu koja je činila 200 nautičkih milja od Britanske obale i koja je prikazana na *Slici 6*. Ulaskom u EEC, UK-u preostaje samo zona od 12 nautičkih milja od svoje obale, dok ostatak postaje dio *Exclusive Economic Zone (EEZ)* kontrolirane od strane EEC-a. Već ranih dana ulaska Britanije u EEC ribarstvo je predstavljalo izazov. Naime, ribari su bili sigurni da će UK dobiti neki poseban tretman gdje bi ipak zadržali određeno pravo na svoje vode i resorni ministri su uvjerali građane da će se nešto takve prirode stvarno i obistiniti. Međutim, to se nije dogodilo i mnogi ribari su se osjećali prevarenim ulaskom u EEC.⁵³

EU-ova politika i načelo jednakog pristupa vodama svih država članica je formalizirano pravilnicima o zajedničkoj ribarskoj politici (eng. *Common Fisheries Policy, CFP*).

CFP je mehanizam i skup pravila za Europska ribarska plovila i riblje stokove. Rad CFP-a započet je godine 1970., a posljednji puta je reformiran 2014. CFP se odnosi na sve članice EU koje imaju izlaz na more – njih 22. Daje svim ribarskim plovilima EU-a jednaku dostupnost vodama kako bi se stvorila poštena kompeticija. Cilj je osiguranje održivosti europskog ribarstva, balansiranje želje da se maksimizira ulov i očuvanje ribljih stokova.⁵⁴

CFP ima četiri glavna područja rada, a to su:

- Upravljanje ribarstvom

⁵³ Brexit and Britain's Fisheries, (2021), British Sea Fishing, preuzeto 20.09.2021. s <https://britishseafishing.co.uk/brexit-and-britains-fisheries/>

⁵⁴ Ibidem

- Vođenje međunarodne politike i suradnje
- Uređivanje politike tržišta i trgovine
- Financiranje.⁵⁵

Svaka obalna država ima pravo upravljati svojim prirodnim resursima u zasebnim ekskluzivnim ekonomskim zonama (eng. *Exclusive Economic Zone*), ali prema CFP-u, područje koje se odnosi na ribarstvu svih EU članica se smatra jednom zonom.

CFP kontrolira:

- koja plovila imaju pristup u koje vode,
- ograničavanje vremena na moru ili broj plovila određena flote koja smiju izaći na more istovremeno,
- reguliranje opreme i metode koje ribari smiju koristiti.⁵⁶

Također, CFP kontrolira i gornju granicu broja riba koja se smiju uloviti. Kvote su postavljene na svaku vrstu riba što je poznato kao **ukupni dopušteni ulov** (eng. *Total allowable catches*, TAC).⁵⁷

CFP određuje kvote na godišnjoj bazi. Svaka EU članica dobiva postotak zasnovan na relativnoj stabilnosti koje uključuje čimbenike kao što su količine njihovih prijašnjih iskrcaja i potrebe obalnih zajednica koje ovise o ribarstvu.⁵⁸

CFP je oduvijek bio na udaru kritika od strane UK-a, a najčešća optužba je da su nepošteni i centralistički ustrojani. Prije 2015. godine, ako je plovilo ulovilo iznad dozvoljene kvote moralo bi odbaciti količinu ribe iznad gornje granice, što je bila vrlo kontroverzna točka CFP-a. Od 2015. godine to je doduše zamijenjeno s obavezom da sva ulovljena riba ipak bude iskrcana.⁵⁹

CFP je kritiziran zbog politike jednakog pristupa plovilima EU-a britanskim vodama. Argument je taj da UK ima relativno veliku zonu ribarstva u usporedbi s većinom država Europske unije, te da ribari EU-a imaju puno više koristi od pristupa vodama UK-a, što

⁵⁵ Brexit and Britain's Fisheries, (2021), British Sea Fishing, preuzeto 20.09.2021. s <https://britishseafishing.co.uk/brexit-and-britains-fisheries/>

⁵⁶ Ibidem

⁵⁷ Ibidem

⁵⁸ Ibidem

⁵⁹ Ibidem

i brojke potvrđuju. Kombinirana EU ribarska flota iskrca oko šest milijuna tona po godini, a oko polovica od toga dolazi iz britanskih voda.⁶⁰

Britanska javnost je oduvijek smatrala da je način na koji se kvote donose od strane EU-a nepravedan prema ribarima UK-a budući da završe sa samo malom proporcijom svoga ulova u „svojim“ vodama što statistika potvrđuje:⁶¹

- 40 % ukupne danske ribarske aktivnosti dolazi iz britanskih teritorijalnih voda
- Francuska ima pravo na 84 % kvote za bakalar u *Engleskom Kanalu* (La manche), a UK samo 9 %
- Nizozemski ribarski brod *Cornelis Vrolijk* ima pravo na izlov 23 % engleske ukupne kvote za ribarenje
- Ribari članica EU-a ulove 173 puta više haringe, 45 puta više pišmolja, 16 puta više skuše i 14 puta više bakalara iz teritorijalnih voda UK-a od britanskih ribara.

Podaci ukazuju na djelomično opravdano nezadovoljstvo ne samo britanskih ribara već i cijele UK s politikama EU. Gomilale su se i druge kritike ponajviše zbog omogućavanja europskim ribarima da ekstenzivno ribare u siromašnim Afričkim državama poput Mauritanije, supstitucije dubokomorskom ribarenju na područjima gdje su riblje vrste visoko ugrožene i mnoge druge.⁶²

Odnos između UK - EU je od početka bio drugačiji od drugih država. Na primjer, UK nije ušla u Šengenski pojas i jedna je od dviju država koje nisu prihvatile euro kao novu valutu. Velika promjena dogodila se 1992. godine Ugovorom iz Maastrichta koji se smatra kao službeni početak Europske unije i koje je pokrenulo novu fazu Europske integracije te postavilo temelje jedinstvene euro valute, veće regulacije, centralizaciju, začetke zajedničkih obrambenih i sigurnosnih politika. Zanimljivo je da UK nije imala referendum o potpisivanju Ugovora iz Maastrichta dok su to mnoge druge države imale

⁶⁰ Boffey, D., (2017), UK fishermen may not win waters back after Brexit, EU memo reveals, The Guardian, London, preuzeto 01.11.2021. s <https://www.theguardian.com/environment/2017/feb/15/uk-fishermen-may-not-win-waters-back-after-brexit-eu-memo-reveals>

⁶¹ Brexit and Britain's Fisheries, (2021), British Sea Fishing, preuzeto 20.09.2021. s <https://britishseafishing.co.uk/brexit-and-britains-fisheries/>

⁶² Ibidem

kao, na primjer, Francuska i Danska. Tadašnji premijer i član Konzervativne stranke (eng. *Conservative Party*) John Major je imao puno problema oko potpisivanja Ugovora čak i s ministrima svoje vlade.⁶³

Laburistička stranka (eng. *Labour Party*) je također imala svoje probleme s EU-om. Ta sadašnja pro-EU politička struja je do 1989. bila za izlazak iz EEC-a. Pro-Europska orijentacija ove stranke je došla najviše do izražaja za vrijeme Tony Blaira koji je bio premijer između 1997. – 2007. UK ulaskom novih članica u EU 2004. nije ograničila slobodu kretanja za razliku od drugih članica i kao rezultat primila ogroman broj migranata iz srednje i istočne Europe, što je također ojačalo popularnost euroskepticima u anti-EU strankama. Najjače stranke UK-a devedesetih su u biti sve bile pro-EU što je uzrokovalo nastanak novih stranaka poput UKIP (*United Kingdom Independence Party*) 1993. godine koji su osvojili najviše mandata na Europskim Parlamentarnim izborima 2014. godine. Godine 2007. potpisan je Lisabonski ugovor koji je još više centralizirao Europsku uniju i uzrokovao još više tenzija na relaciji UK – EU.⁶⁴

Godine 2010. premijer je postao David Cameron koji je kasnije obećao da će se za vrijeme njegovog drugog mandata održati referendum o izlasku iz EU. Referendum se održao 23. lipnja 2016. godine i tadašnji službeni stav vlade je bio da treba ostati u Europskoj zajednici. Kampanja za ostanak i/ili izlazak je bila žestoka i sektor ribarstva je, iako on čini mali dio cjelokupne britanske ekonomije u kojemu je od 32 milijuna ukupno zaposlenih, a u ribarstvu zaposleno samo 12 tisuća, svejedno bio česta tema u debatama.^{65,66}

Na kraju, ribarstvo je ipak ključno za određene obalne zajednice i kontinuirani pad ribara kao i gubitak kontrole nad teritorijalnim vodama su predstavljali jedan od očitijih posljedica ulaska u EEC odnosno EU. Iz tih razloga ribarstvo predstavlja i socijalnu i

⁶³ Brexit and Britain's Fisheries, (2021), British Sea Fishing, preuzeto 20.09.2021. s <https://britishseafishing.co.uk/brexit-and-britains-fisheries/>

⁶⁴ Ibidem

⁶⁵ Williams, C., (2015), Economics resource pack for marine NGOs: the Marine Socio-Economics Project, New Economics Foundation, preuzeto 05.10.2021. s https://neweconomics.org/uploads/files/fd13ca36cea4cb53b7_xhm6b9tzq.pdf

⁶⁶ Brexit and Britain's Fisheries, (2021), British Sea Fishing, preuzeto 20.09.2021. s <https://britishseafishing.co.uk/brexit-and-britains-fisheries/>

političku značajnost i medijska pažnja ribarstva je neproporcionalno veća od njene značajnosti u samoj britanskoj ekonomiji, gdje ribarstvo predstavlja samo 0,1 % od ukupne ekonomije.⁶⁷

Velika većina građana koji rade u ribarskom sektoru su dakako bili čvrsti pobornici Brexita. Rezultat referenduma objavljen je ranih sati 24. lipnja 2016. s 51,9 % za izlazak i 48,1 % protiv. Ribarska mjesta poput Hulla i Grimsbya su mjesta s jednom od najvećih udjela glasova koji su bili za izlazak zemlje iz EU. UK je ostala članicom Europske unije i njezinih institucija do 31. siječnja 2020. i time i potpisnicom CFP-a. Godine 2016. pojavljuju se izrazi „*hard Brexit*“ i „*soft Brexit*“ u kontekstu budućeg odnosa UK s EU-om. „*Hard Brexit*“ bi značio da UK izlazi iz svih EU institucija dok bi „*soft Brexit*“ predstavljao izlazak iz EU, ali bez izlaska iz odgovarajućih institucija. Tako na primjer, Norveška i Island su članovi institucije Europski gospodarski prostor (eng. *European Economic Area, EEA*), ali ne i EU, između ostalih razloga, jer bi u protivnom izgubili kontrolu nad svojim vodama, a time i ribarstvom. UK je službeno izašla iz EU 31. siječnja 2020. nakon 47 godina i počeo je tranzicijski period u kojemu će se UK pridržavati postojećih zakona i pravila EU-a do 31. prosinca 2020. U ovome periodu ogroman raspon problema se doticao u pregovorima na relaciji UK – EU u kojima je EU inzistirala da bilo kakav dogovor mora uključivati slobodu EU27 ribara da nastave imati pristup u Britanske vode.⁶⁸

Na Badnjak 2020. objavljeno je da su UK i EU došli do 650 milijarda GBP vrijednog dogovora o trgovini koji je uključivao i sektor ribarstva. O ribarstvu je dogovoreno sljedeće:⁶⁹

- Dogovor vezan za ribarstvo između UK i EU će biti uređen kroz faze u trajanju od 5 i pol godina unutar kojih će ribarski brodovi EU-a moći ribariti u UK.
- Kvota riba za EU ribarice će biti smanjena kroz period vremena dok će se iznos koji britanski ribari mogu izloviti povećavati. Izlov EU ribara će se smanjiti za 15 % prve godine, a zatim 2,5 % i 1,5 % sljedećih četiri godina, što znači da će

⁶⁷ Brexit and Britain's Fisheries, (2021), British Sea Fishing, preuzeto 20.09.2021. s <https://britishseafishing.co.uk/brexit-and-britains-fisheries/>

⁶⁸ Ibidem

⁶⁹ Ibidem

nakon pet godina UK vratiti 25 % od trenutalnog izlova EU-a u Britanskim vodama

- Trgovina ribama i morskim plodovima između UK i EU će se nastaviti bez tarifa
- Brodice EU-a koji su već lovile u zoni 12 morskih milja od britanske obale će biti dozvoljene da to nastave dok period prilagodbe ne istekne
- Nakon 5,5 godina perioda prilagodbe prava plovila EU-a i njihov pristup britanskim vodama kao i kvote riba koje će smjeti uloviti biti će pregovarane na godišnjoj osnovi
- Ako UK promijeni dio ovog ribarskog sporazuma EU će odgovoriti stavljanjem proporcionalnih tarifa na britansku ribu i morske plodove, ali ne i na uvoze/izvoze koji nisu povezani s ribarstvom.⁷⁰

3.2 Promjene u odnosu sa zemljama članicama Europske unije

Odluka Ujedinjenog Kraljevstva o izlasku iz Europske unije donijela je veliku nesigurnost u sektoru ribarstva EU. Stvar još više komplicira činjenica da UK i države EU-a dijele skoro 100 stokova. UK je izlovljavala oko 37 % ribe po težini i 51 % po vrijednosti od ukupnog iskrcaja riba iz voda UK. Ribarice EU27 su izlovljavale 48 % riba po težini i 38 % po vrijednosti ukupnog iskrcaja, dok ostatak najviše pripada Norveškim ribarima. Članice EU-a koje su iskrcavale najveće količine riba su Francuska, Danska, Nizozemska, Irska i Njemačka. To su upravo i države koje s UK-om dijele mora koji okružuju Britansko otočje; Sjeverno more, Irsko more i kanal La manche. Osim njih u Britanskim vodama u manjoj mjeri love i ribari Švedske, Belgije, Španjolske, Litve i posljednjih godina Portugala i Poljske. Od svih njih, Francuska je država koja lovi i iskrcava najveći udio iskrcaje vrijednosti koja čini oko jedne trećine ukupnog iskrcaja članica EU27 u britanskim vodama. UK je većinu ulovljenih riba izvozila i to ponajviše u zemlje EU27 – dvije trećine ukupnog izvoza odlazilo bi na tržišta zemalja članica, najviše u Francusku, zatim Irsku i Španjolsku. S druge strane, UK uvozi većinu riba koje konzumira, ali najviše iz sjevernih država poput Islanda,

⁷⁰ Brexit and Britain's Fisheries, (2021), British Sea Fishing, preuzeto 20.09.2021. s <https://britishseafishing.co.uk/brexit-and-britains-fisheries/>

Farskih otoka i Norveške koje nisu članice EU, te i iz Kine i Vijetnama. Jedna trećina od ukupnog uvoza riba UK-a dolazi iz zemalja EU-a.⁷¹

3.2.1. Francuska

UK najviše sporova oko post – Brexit ribarstva ima s Francuskom. To nije začuđujuće budući da dvije države dijele dugačku morsku granicu u kanalu *La Manche* (*Engleskom kanalu*). Stanje otežavaju i dva otočića koja su geografski bliže Francuskoj obali, ali pripadaju Britanskoj administraciji. To su takozvani *Kanalsi* ili *Anglo-normandijski otoci* od kojih su najveći otoci Jersey i Guernesey. Ovi otoci su odvojeni *posjedi Krune* koji kao takvi nisu niti bili dio EU, a pripadaju Engleskoj od osvajanja Engleske od strane Vilima Osvajača 1066. godine.

Francuska konstantno potiče EU da zauzme tvrdi stav prema UK zbog zabrinutosti da britanska vlada djeluje u suprotnosti njihovih obveza prema ribarstvu i pristupu francuskih ribara vodama *Kanala*.

Naime, kako bi ribarske brodice Francuske dobile pravo da ribare u vodama otočja Jersey moraju dobiti posebne dozvole, što se ustanovilo da je u puno slučajeva teško pa i gotovo nemoguće. Tako je do rujna 2021. godine UK izdala dozvole za samo 12 francuskih ribarica od njih 47 pod izgovorom da brodice koje nisu dobile dozvole nisu uspjele isporučiti dostojan dokaz da oni stvarno ribare u vodama kanalskim otoka. Naime, za odobrenje dozvole potreban je dokaz da su u prošlosti ribarili na području za koji traže dozvolu, bila ona zona od 12-200 morskih milja od britanske obale ili 6-12 morskih milja od britanske obale.⁷²

Do 30.10.2021. UK se oglasila da je izdala ukupno dozvola 1700 brodicama za ribarenje u zoni 12 – 200 morskih milja i 105 dozvola za ribarenje unutar 6-12 morskih milja.⁷³

⁷¹ Popescu, I., Scholaert, F., (2021), EU-UK relations in fisheries, European Parliamentary Research Service, preuzeto 20.10.2021. s [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/689341/EPRS_IDA\(2021\)689341_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/689341/EPRS_IDA(2021)689341_EN.pdf)

⁷² Boffey, D., (2021), France threatens to cut UK and Jersey energy supply in fishing row, preuzeto 25.09.2020. s <https://www.theguardian.com/world/2021/oct/05/france-uk-jersey-eu-energy-supply-fishing-row-channel>

⁷³ France slams UK's 'unacceptable' decision to deny French boats fishing licenses, (2021), preuzeto 01.10.2021. s <https://www.france24.com/en/europe/20210929-jersey-grants-95-licences-to-french-tractors-but-turns-down-75>

Otok Jersey, koji je jedan od teritorija britanske Krune je izdalo 64 kompletnih dozvola i 31 privremenih, a odbilo dozvole 75 brodica zbog manjka dokaza o prošlosti ribarenja na području voda Jerseyja.⁷⁴

Francuski ribari odbacuju takve tvrdnje, inzistirajući da su pružili sve dokaze koje su mogli i da britanska administracija postupa nepošteno. Ovi sporovi traju mjesecima, a Francuska prijeti da će spriječiti dotok energije prema Britaniji.⁷⁵

Francuskim ribarima otežava činjenica da Francuska obala služi kao „riblji vrtić“, odnosno da jednom kada ribe narastu migriraju u dublje vode i zato francuski ribari i ribare u Britanskim vodama. Znanstvenici potvrđuju da je to fenomen riba Sjevernoga mora i da je povezano s ciklusima oplođivanja. Kada ribe dostignu zrele dob, migriraju u dublje, hladnije vode sjevera gdje ima više hrane i gdje su vode bogatije kisikom. Dodatno, klimatske promjene intenziviraju navedeni ciklus. Francuzi također upozoravaju da jednom kada se Britanske vode zatvore, da će ostali ribari EU27 početi loviti u Francuskim vodama u zamjenu.⁷⁶

U listopadu 2021. situacija je još više eskalirala kada je Francuska najavila povećane zdravstveno-sigurnosne provjere kamiona koji dolaze iz UK i zabranu britanskim brodicama da iskrcavaju svoje ulove u francuskim lukama ako UK ne izda 240 dozvola francuskim brodicama. Jedan britanski ribarski brod je također bio zadržan u francuskoj luci La Havre, a drugome je bila naplaćena kazna. Kao odgovor, britanska tajnica za vanjske poslove je pozvala francuskog ambasadora da objasni prijetnje koje britanska strana naziva „neproporcionalnim“. Francuska negira Britansku tvrdnju da je odobrila dozvole za 98 % svih molba od strane EU ribara, već da je ta brojka bliža 90 % te da francuski ribari ne dobivaju dozvole u većoj mjeri od ostalih ribara EU27. Britanska strana pak objašnjava francuski agresivni ton u pregovorima i prijetnje kao

⁷⁴ France slams UK's 'unacceptable' decision to deny French boats fishing licenses, (2021), preuzeto 01.10.2021. s <https://www.france24.com/en/europe/20210929-jersey-grants-95-licences-to-french-trawlers-but-turns-down-75>

⁷⁵ Ibidem

⁷⁶ Houeix, R., (2021), Brexit: EU and UK in choppy waters over fishing rights, preuzeto 01.10.2021. s <https://www.france24.com/en/20201009-brexit-eu-and-uk-in-choppy-waters-over-fishing-rights>

uzrokovan čisto internim razlozima, odnosno „pokazivanjem mišića“ kao dio predizborne kampanje.⁷⁷

3.2.2. Nizozemska

Nizozemski ribari su izrazito ovisni o Britanskoj ekskluzivnoj ekonomskoj zoni (EEZ) što, kao što je već rečeno, predstavlja morsko područje koje je po internacionalnom zakonu definirano kao zona koja obuhvaća 200 nautičkih milja od obale.⁷⁸

Nizozemske ribarice koje najviše love pelagijske vrste poput haringa i skuša su vrlo aktivne u britanskim vodama. Osim pelagijskih vrsta, nizozemski ribari love i pridnene morske vrste poput pašara, listova i škampova i to najviše u sjevernom moru koji djelomično pripada britanskoj EEZ-u.⁷⁹

Ukupna težina riba i školjaka iskrcana od strane pelagijskih nizozemskih ribarica je 2016. godine iznosila 275 milijuna tona i vrijednosti 112 milijuna EUR. Ribarice koje love pridnene vrste su iste godine iskrcale 84 milijuna tona vrijednosti 343 milijuna EUR. Gledano po dobiti, pelagijska ribarska flota Nizozemske je ovisna do 60 % vodama UK, a pridnene oko 30 %. Između 30 % i 35 % nizozemskih ribarica ubire preko 50 % od svojih prihoda iz britanskih voda. Nadalje, nizozemske aukcije riba ovise ne samo o ulovu iz britanskih voda od strane nizozemskih ribara, već i o samim britanskim ribarima čiji ulov čini preko 25 % ukupne vrijednosti iskrcane ribe.⁸⁰

Otkad je Brexit postao aktivan, nizozemske luke su doživjele pad u prometu budući da prema Europskim zakonima, britanskim brodicama je zabranjen ulaz u veliki broj europskih luka. Ribarima UK-a nije dozvoljen iskrcaj ulova u nizozemskim lukama poput Stellanadam, Den Helder i Urk te iako je Nizozemska izdala dozvole brodicama

⁷⁷ Gallardo, C., Caulcutt., C., (2021), Fishing wars flare as Britain summons French ambassador, preuzeto 01.10.2021 s <https://www.politico.eu/article/fishing-wars-france-uk/>

⁷⁸ Turenhout, M., Hamon, Katell, H., Niels, P. K., (2017). *Brexit and the Dutch Fishing Industry*. *EuroChoices*, preuzeto 20.10.2021. s <https://sci-hub.se/https://doi.org/10.1111/1746-692X.12159>

⁷⁹ Ibidem

⁸⁰ Ibidem

UK da pristupe nizozemskim lukama, moraju platiti visoke troškove jer više nisu dio EU-a. Sve to čini nizozemske luke manje kompetitivnim.⁸¹

3.2.3. Belgija

Oko polovice ukupnog ulova belgijskih ribara najčešće dolazi iz britanskih voda. Nakon što je Brexit stupio na snagu 1. siječnja 2020. godine, belgijski ribari se također moraju prijaviti za dozvole kako bi mogli biti aktivni u britanskim vodama. Do 30.1.2021. UK je izdala 17 dozvola za prijavljenih 18. Belgijska strana je relativno zadovoljna pregovorima s prekomorskim susjedima, iako su neki ribari počeli ribariti u danskim vodama kako bi izbjegli britansku administraciju.⁸²

Zanimljiv slučaj između Belgije i UK dogodio se prije formalno postignutog dogovora između EU i UK 24.12.2020., kada je u ljeto te godine Belgija najavila da će se pozvati na Kraljevsku povelju iz 1666. ako UK i EU ne postignu dogovor, u kojemu je britanski kralj Charles II dao 50 flamanskih brodica iz Brugesa vječni pristup britanskim vodama.⁸³

3.2.4. Norveška

Osim s članicama EU, nastale su nesuglasice i s Norveškom. U travnju 2021., UK i Norveška nisu uspjele postići dogovor o ribarstvu za tekuću godinu što bi moglo dovesti do stotine izgubljenih poslova. Neuspjeh u postizanju dogovora znači da ribarice UK-a neće smjeti pristupiti subarktičkim vodama Norveške, poznatima po velikim količinama bakalara. Samo 2018. godine britanski ribari su iskrkali ribu vrijednosti 32 milijuna GBP iz norveških voda.⁸⁴

Pošto UK od 1. siječnja 2020. više nije članica EU, prestala je biti dijelom ECF (*European Common Fisheries*), što izravno utječe na odnos s Norveškom. UK i

⁸¹ Berendsen, T., Shreijer-Pierik, A., (2021), Subject: Adverse impact of the Brexit agreement on Dutch shipyards, Parliamentary questions, Questions for written answer E-002028/2021, preuzeto 22.10.2021. s https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2021-002028_EN.html

⁸² Belgian fishing boats given limited access to UK waters, (2021), preuzeto 02.10.2021. s <https://www.brusselstimes.com/news/business/151891/belgian-fishing-boats-given-limited-access-to-uk-waters/>

⁸³ Levoux, C., Belgium dusts off 1666 charter for post-Brexit fishing rights, preuzeto 03.10.2021. s <https://www.reuters.com/article/uk-britain-eu-belgium-privilege-idUSKBN27722D>

⁸⁴ Parkinson, J., (2021), UK and Norway fail to reach fishing deal, preuzeto 02.10.2021. s <https://www.bbc.com/news/uk-politics-56932551>

Norveška su se složile oko suradnje nakon Brexita, no dogovor oko kvota i pristupu međusobnim vodama nije se uspio postići.⁸⁵

UK je uložila 180 milijuna funti zadnjih dvadeset godina u ribarsku industriju u Humberu koja je bazirana na izlovu riba većinom iz Norveškog mora.⁸⁶

Nadalje britanska super-brodica Kirkella koja obično ulovi 10 % ukupne ribe prodane u trgovinama Ujedinjene Kraljevine ostala je bez posla 2021.godine zbog neuspjelog pokušaja postizanja dogovora između dvije zemlje.

3.3. Proces prilagodbe na novu situaciju

Izlazak UK iz Europske unije izazovna je situacija, kako za UK, tako i za EU i njene članice. Brexit utječe na sve države članice, ali na drugačiji način i ne istom mjerom. Neke članice, regije, sektori i lokalne zajednice više su pogođeni od drugih i iz tog razloga predložena je uspostava pričuve za prilagodbu Brexitu (*Brexit Adjustment Reserve (BAR)*) s ciljem da podrži sve članice Unije s posebnom pažnjom na one najpogođenije. BAR uvažava da je ovo posebna situacija i omogućava fleksibilnost u svojoj implementaciji. BAR je postao aktivan u rujnu 2021. godine.

Maksimalan iznos dostupan BAR-u iznosi 5,4 milijarde EUR. Taj novac će biti privremeno dodijeljen članicama Europske unije i bit će raspoređen u dva kruga dodjeljivanja. Prvi krug predstavlja oko 80 % ukupnog iznosa i bit će aktiviran u obliku predfinanciranja i plaćen u tri obroka od oko 1,7 milijarde EUR 2021., 1,3 milijarde EUR do travnja 2022 i 1,3 milijarde EUR do travnja 2023. godine. Preostalih 1,1 milijarde EUR bit će isplaćeno 2025. godine kao nadoknada prihvatljivih troškova članicama od kojih je i alociran novac.⁸⁷

Veliki dio ovog plana odnosi se na ribarstvo i regije koje imaju morsku granicu s UK. Tri faktora će biti korištena kako bi se izračunalo koliko novaca će dobiti koja članica:

⁸⁵ Houeix, R., (2021), Brexit: EU and UK in choppy waters over fishing rights, preuzeto 01.10.2021. s <https://www.france24.com/en/20201009-brexit-eu-and-uk-in-choppy-waters-over-fishing-rights>

⁸⁶ Gallardo, C., (2021), London flamed for lack of strategy after UK-Norway fish talks collapse, preuzeto 02.10.2021. s <https://www.politico.eu/article/uk-norway-fish-talks-collapse-brexit-london/>

⁸⁷ Brexit Adjustment Reserve, (2021), European Commission DG Regional and Urban Policy, preuzeto 15.10.2021. s https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/brexit-adjustment-reserve/

- Faktor povezan s ribom ulovljenom u Britanskoj ekskluzivnoj ekonomskoj zoni je uzet za raspodjelu 656 milijuna EUR
- Faktor povezan s trgovinom uzet je kako bi se raspodijelilo 4,5 milijarde EUR
- Faktor povezan s regijama koje imaju morsku granicu s UK uzet je za raspodjelu 274 milijuna EUR.⁸⁸

EU članice koje značajno ovise o ribarstvu morat će usmjeriti svoje nacionalne alokacije na *mali priobalni ribolov* i na⁸⁹ lokalna i regionalna društva koja ovise o ribarskim aktivnostima.

Od donošenja same ideje BAR-a postavljalo se pitanje hoće li ono biti specifično namijenjeno za ribarstvo. Izlazak UK iz EU predstavljao je specifičan rizik za ribarski sektor u kontekstu nemanja pristupa britanskim vodama. Stoga, dio doprinosa iz pričuve bit će namijenjeno najpogođenijim članicama (više od 10 milijuna EUR doprinosa iz ribarskog kriterija u metodi raspodjele). Barem 50 % od ovog iznosa ili 7 % od njihovog privremeno dodijeljenog iznosa, koji god iznos bude niži, mora biti potrošen na mjere pomaganja lokalnim i regionalnim ribarskim mjestima i posebice ribarskom sektoru koji je ovisan o aktivnostima u vodama UK-a i vodama teritorija UK-a (kao što je npr. otočje Jersey). Vode teritorija UK-a su uključene u dogovor o ribarstvu između EU i UK u kojemu je dogovoreno da će ribari iz obalnih država najprije reducirati izlov u navedenim vodama. Ako se ti uvjeti ne ispune, 50 % namijenjenog iznosa koji nije iskorišten bit će oduzet u proračunu ukupno primljenog iznosa⁹⁰

Do 23. travnja 2021. godine Europska komisija je odobrila tri francuska plana ukupno vrijedna 100 milijuna EUR za potporu sektora ribarstva na koji je negativno utjecao izlazak UK-a iz Europske unije i posljedično smanjenje kvota dostupnih europskim ribarima predviđenih u odredbama Sporazuma o trgovini i suradnji između EU-a i Ujedinjene Kraljevine (*EU-UK Trade and cooperation Agreement, TCA*). Ovaj iznos potpore bio bi omogućen iz BAR-a i iako sama odluka ne garantira hoće li mjere

⁸⁸ Brexit Adjustment Reserve, (2021), European Commission DG Regional and Urban Policy, preuzeto 15.10.2021. s https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/brexit-adjustment-reserve/

⁸⁹ Ibidem

⁹⁰ Ibidem

potpore biti prihvatljive za financiranje iz BAR-a, one pružaju Francuskoj zakonsku sigurnost da će ih komisija smatrati sukladnima s EU pravilima.⁹¹

Komisija je donijela odluku da tri francuska plana podupiru održavanje ribarskog sektora i omogućavaju prilagodbu novim ribarskim i trgovinskim prilikama koje su proizašle iz drugačijeg odnosa s UK-om od njenog izlaska iz EU. Time ove mjere omogućavaju razvoj ribarskog sektora i pridonose prvom cilju CFP-a, a to je osiguravanje da ribarstvo i akvakultura budu dugoročno održivi.⁹²

- U odnosu na prvi plan, naknada ovisi o činjenici da su vlasnici plovila i ribari privremeno prekinuli svoju ribolovnu aktivnost na najmanje 25 dana između 1. siječnja 2021. i 30. lipnja 2021.
- Prema drugom planu, Francuska će nadoknaditi, u ograničenom razdoblju od najviše tri mjeseca, vlasnicima plovila i ribarima gubitak prihoda uzrokovan Brexitom.
- Prema trećem planu, Francuska će nadoknaditi, u ograničenom razdoblju od najviše tri mjeseca, gubitak prihoda trgovcima ribom koji ovise o sirovinama koje se više ne mogu dobiti zbog poremećaja opskrbe uzrokovanog Brexitom.⁹³

Nizozemska je prema BAR-u, 17.2.2021. dobila 130 milijuna EUR koji su namijenjeni nizozemskom ribarstvu. Taj novac Nizozemska treba utrošiti u mjere pomoći ribarskom sektoru. Jedan od načina na koji dani novac može biti potrošen je da se on stavi na raspolaganje nizozemskim ribarima u svrhu kupnje smanjenih ribarskih kvota na tržištu što bi im omogućilo da zadrže svoje postojeće kvote na dulje vrijeme i da se time na vrijeme stignu pripremiti na gubitak ribarskih prava u UK vodama. Nizozemska će ukupno primiti 886 milijuna EUR.⁹⁴

Što se tiče samog Ujedinjenog Kraljevstva, situacija je sljedeća. Više od 10 stokova riba u Atlantskom oceanu i Sjevernom moru bili su zajedno upravljani od strane EU i

⁹¹ State aid: Commission approves French support measures for fisheries sector in the context of Brexit, (2021), European Commission, preuzeto 01.11.2021. s https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1921

⁹² Ibidem

⁹³ Ibidem

⁹⁴ Tang, P. (2021), Subject: State aid rules, Brexit adjustment reserve and fisheries, Parliamentary questions, Questions for written answer E-000972/2021, to the Commission

UK. Od godine 2021., riblji stokovi koji su prije bili zajednički upravljani se više ne smatraju ekskluzivno ribljim resursom Europske unije, već resursima koji se dijele po internacionalnom pravu.⁹⁵

Prema Sporazumu o trgovini i suradnji između EU-a i Ujedinjene Kraljevine koji se je aktivan od 01. svibnja 2021., svake godine će se dvije strane sastati i održavati savjetovanja kako bi donijeli odluke o podjeli zajedničkih stokova za sljedeću godinu.

⁹⁶

Kao što je već spomenuto, Sporazum postavlja odredbe i pravila temeljem kojih EU i UK mogu odrediti zasebna prava za ribolov u svojim vodama. Prema dogovoru, 25 % ribarskog prava EU-a u vodama UK-a bit će vraćeno Ujedinjenoj Kraljevini između 2021. i 2026. godine. Nadalje, dvije stranke su se prema dogovoru složile da će ribarske aktivnosti stokova koje dijele biti:

- Dugoročno ekološki upotrebljive
- Doprinositi socioekonomskom stanju ribara.⁹⁷

Dogovor uključuje i sustav / potrebu dozvola za ribarska plovila za koja vrijedi zajednički pristup u međusobne vode. Oko ovog, kao što je već obrađeno u prijašnjem poglavlju, se stvara najviše problema, posebice s Francuskom.⁹⁸

Dogovor nadalje određuje postotak dodijeljen zasebno Europskoj uniji i Ujedinjenoj Kraljevini za svaki stok koji dijele i za koje se dogovaraju na godišnjoj bazi o ukupnoj dozvoljenom gornjoj granici izlova za svaku riblju vrstu kao i za vlastita ribarska prava.⁹⁹

Europska komisija je usvojila prijedlog za osnivanje vijeća koje će donositi odluke u ime EU u bilateralnim pregovorima s UK oko kvota za 2021. godinu i za određene

⁹⁵ Fish stocks shared between the EU and the United Kingdom, (2021), European Council, Council of the European Union, preuzeto 01.11.2021. s <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-fish-stocks/eu-uk-fishing-quotas/>

⁹⁶ Ibidem

⁹⁷ Ibidem

⁹⁸ Ibidem

⁹⁹ Ibidem

dubokomorske stokove. 5. ožujka 2021. donijet je skup načela koja bi trebala voditi savjetovanja, a oni su sljedeća:

- Osiguravanje konzistencije s internacionalnim obvezama
- Nastojanje da se donesu kvote koju su u skladu s najvišim održivim prinosom (eng. *maximum sustainable yield*, MSY), cilju CFP-a, čime bi se osigurala dugoročna ekološka održivost riba, a time i života ribara
- Nastojanje da se odrede kvote temeljene na najboljim dostupnim znanstvenim činjenicama, a ako takve ne postoje, da se pridržavaju načela predostrožnosti
- Nastojanje da se osnuje mehanizam prijenosa kvota kako bi se osigurala pravedna podjela ribarskih prilika između samih EU članica i UK-a
- Potrebu da Vijeće da konačno odobrenje.

Privremeni sporazum između EU i UK donesen je 2. lipnja 2021. godine, a postavlja ukupan dozvoljen ulov za 75 ribljih stokova koje dijele dvije stranke za 2021. godinu kao i za neke dubokomorske stokove za godine 2021. i 2022. Dogovor garantira ribarske prilike za plovila EU i UK u vlastitim vodama do kraja 2021. godine.¹⁰⁰

3.4. Usporedba osnovnih pokazatelja razvijenosti ribarstva prije i nakon Brexita

Iako je odluka naroda Ujedinjene Kraljevine o izlasku iz Europske unije donijeta 2. veljače 2016., UK je službeno izašla 1. siječnja 2020. godine, a dogovor između UK i EU o pitanjima koja se tiču ribarstva – Sporazum o trgovini i suradnji između EU-a i Ujedinjene Kraljevine, donijet je tek 24. prosinca 2020. godine. Kako bi se usporedili pokazatelji razvijenosti ribarstva prije i nakon Brexita uzet će se za primjer 2015. i 2019. godina. 2020. namjerno nije uzeta jer je na nju utjecala pandemija covidom-19.

Iskrcaj britanskih plovila 2015. godine iznosio je 708 tisuća tona u UK i u inozemne luke. Vrijednost iskrcaja iznosila je 775 milijuna GBP.¹⁰¹

¹⁰⁰ Fish stocks shared between the EU and the United Kingdom, (2021), European Council, Council of the European Union, preuzeto 01.11.2021. s <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-fish-stocks/eu-uk-fishing-quotas/>

¹⁰¹ UK Sea Fisheries Statistics 2015, (2016), Marine Management Organisation, preuzeto 05.11.2021.. s

Iskrcaj britanskih plovila 2019. godine je iznosio 622 tisuća tona u UK i inozemne luke vrijednosti 987 milijuna GBP. ¹⁰²

Uočava se pad u iskrcaju od 86 tisuća tona, ali i povećanje vrijednosti za 212 milijuna GBP. Mora se napomenuti da je i sam iskrcaj 2015. godine bio 7 % manji od onog 2014. kao što je i iskrcaj 2019. bio manji 11 % od iskrcaja 2018. Postoji trend pada tonaže iskrcaja riba uzrokovanim tržišnim prilikama i kvotama koji nije samo povezan s Brexitom.

U 2015. je 46 tisuća tona riba bilo iskrcano u UK od strane stranih ribarskih plovila, a 2019. godine taj broj je iznosio 51 tisuću tona. Po ovome se ne može zaključiti da je sama odluka o Brexitu utjecala na iskrcaje stranih plovila u samo Ujedinjeno Kraljevstvo, mada je potrebno napomenuti da je 2015. godine iskrcaj bio neobično mali u usporedbi s prijašnjim godinama zbog loših prilika na moru. ¹⁰³

Što se tiče iskrcaja britanskih ribara u strane luke, među kojima najveći udio čine luke EU27, podaci su sljedeći; 2019. godine 231 tisuća tona je iskrcana u inozemnim lukama, a 2015. ta brojka je iznosila 292 tisuće tona. Uočava se mali pad koji se ne može pripisati Brexitu pošto su se slične fluktuacije događale i prije. ¹⁰⁴

Ni prema slikama 7, 8, 9, 10 ne uočavaju se drastični padovi ili rast u kontekstu BDP-a i trgovine koje se mogu pripisati Brexitu. Činjenica je da je dogovor između UK i EU oko ribarstva stupio na snagu tek 1. siječnja 2021., te da podatci za 2021. koji bi dali bolju sliku o posljedicama Brexita još ne postoje.

Ovi podaci se doduše ne mogu smatrati samo uzrokovanim Brexitom zato što je UK, iako je izglasala Brexit 2016. godine, službeno izašla iz EU početkom 2020., a

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598208/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2015_full_report.pdf

¹⁰² UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf

¹⁰³ UK Sea Fisheries Statistics 2015, (2016), Marine Management Organisation, preuzeto 05.11.2021.. s

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598208/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2015_full_report.pdf

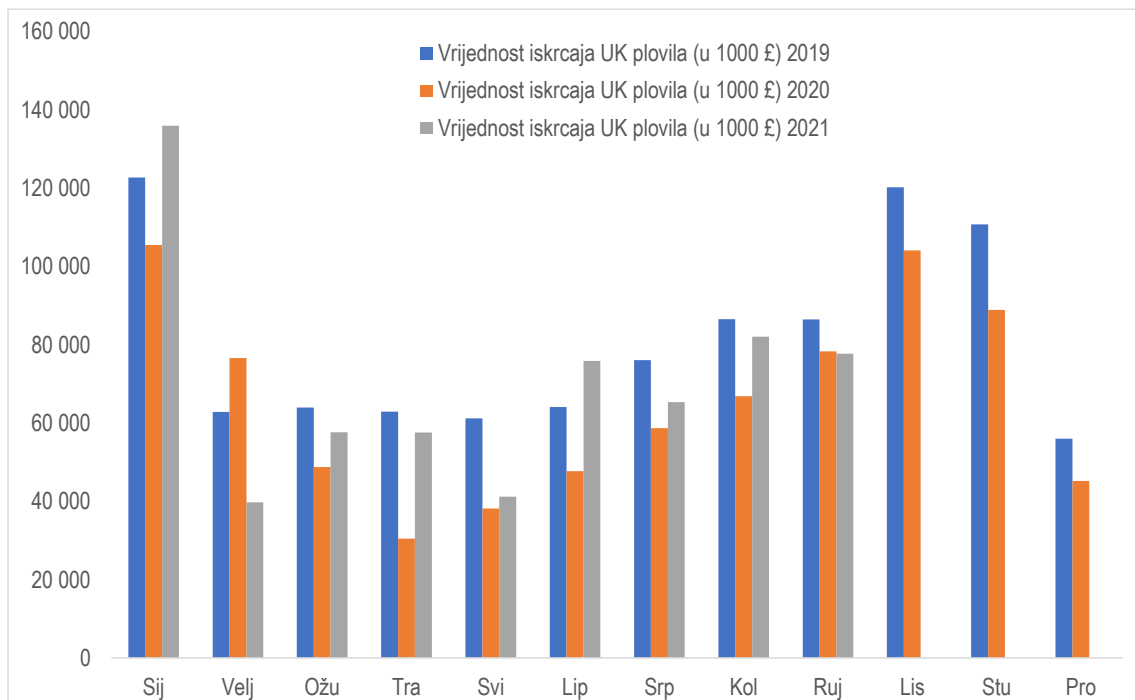
¹⁰⁴ UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf

tranzicijski period trajao je sve do 2021. godine. Kao što je navedeno u prijašnjem poglavlju, dogovor o ribarstvu je donesen 24. prosinca 2020. što čini jedino podatke iz 2021., kojih još nema puno, relevantnim u pravljenju realne slike odnosno usporedbe pokazatelja ribarstva Ujedinjenog Kraljevstva prije i nakon Brexita.

U nastavku su dani grafovi temeljeni na usporedbi prvih 9. mjeseci 2021., 2020. i 2019. godine.

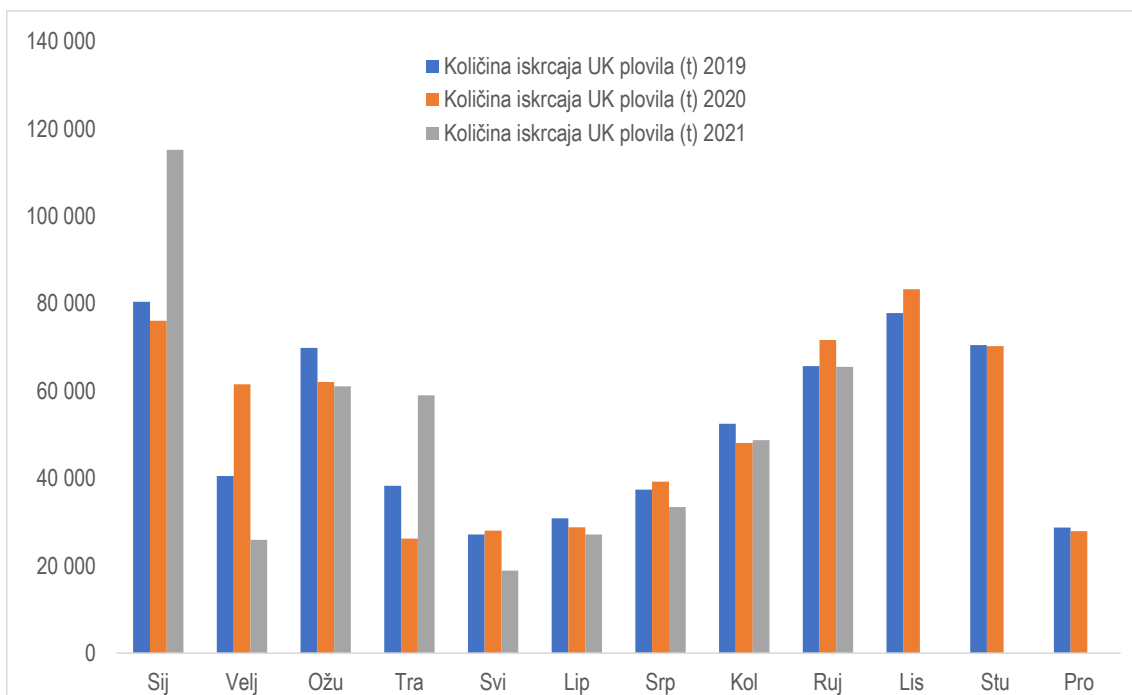
Slika 11 Usporedba vrijednosti iskrcaja UK plovila, 2019., 2020., i 2021. godine¹⁰⁵,

Slika 12 Usporedba količine UK plovila između 2019., 2020., i 2021. godine¹⁰⁶

¹⁰⁵ National statistics, Monthly Sea Fisheries Statistics September 2021, Marine Management Organisation, preuzeto s <https://www.gov.uk/government/statistics/monthly-sea-fisheries-statistics-september-2021>

¹⁰⁶ Ibidem

Prema Slici 11 i Slici 12 uočava se da, iako postoje velike varijacije, pa u nekim mjesecima brojevi za 2021. daleko premašuju one iz prethodne dvije godine, stvar je više-manje ista i može se pripisati promjenama u kvotama i prilikama na moru. Mora se uzeti u obzir i da je u 2021. i 2020., a pogotovo 2020., jak utjecaj covid-19 pandemija.

Na temelju analize predstavljenih trgovinskih pokazatelja u radu, može se zaključiti da je u promatranom razdoblju:

- Udio ribarstva u ukupnom bruto domaćem proizvodu oko 0,03 % i čini samo oko 4,5 % BDP-a za poljoprivredu, šumarstvo i ribarstvo uz prisutan trend pada.
- Ukupna vrijednost izvezene ribe je oko 1 800 milijuna GBP godišnje bez vidljivog trenda rasta ili pada.
- Udio vrijednosti izvoza u EU-27 zemlje je oko 70 % od ukupnog izvoza bez vidljivog trenda rasta ili pada.
- Ukupna vrijednost uvezene ribe je oko 3 200 milijuna GBP godišnje bez vidljivog trenda rasta ili pada.
- Udio vrijednosti uvoza iz EU-27 zemalja je gotovo na istoj razini od 34 % od ukupnog izvoza.

- Vrijednost izvoza u EU-27 zemlje je oko 1 270 milijuna GBP godišnje i za oko 14 % je viši o vrijednosti uvoza iz EU-27 (oko 1 110 milijuna GBP godišnje).

Trgovinski pokazatelji potvrđuju povoljan položaj sektora ribarstva Ujedinjenog Kraljevstva u razdoblju prilagodbe u odnosu prema drugim EU-27 zemljama.

Na temelju analize pokazatelja iskrcaja može se zaključiti da je u promatranom razdoblju:

- Vrijednost iskrcaja stranih plovila u luke Ujedinjenog Kraljevstva je oko 68 milijuna GBP godišnje bez vidljivog trenda rasta ili pada. Navedena vrijednost je oko 27 % vrijednosti koje UK plovila iskrcaju u inozemstvu.
- Vrijednost iskrcaja UK plovila u inozemne luke je oko 245 milijuna GBP godišnje bez vidljivog trenda rasta ili pada. Navedena vrijednost je oko 38 % vrijednosti koje UK plovila ukupno iskrcaju (i u luke UK i u inozemstvu).

Iz razloga što je Ujedinjeno Kraljevstvo službeno napustilo Europsku uniju 31. siječnja 2020., pravi utjecaj Brexita na ribarstvo trebao bi biti vidljiv tek nakon nekoliko godina. Temeljeno na pokazateljima britanskog ribarskog sektora, analiziranim trgovinskim podacima, aktualnom dogovoru između EU i UK, činjenici da EU27 ovisi o britanskim vodama više nego obratno, te samoj veličini i bogatstvu britanskih voda, može se zaključiti da, osim ako to politika na neki način ne ugrozi, britansko ribarstvo neće biti pogođeno izlaskom iz EU – štoviše, može se pretpostaviti da će prosperirati.

4. PERSPEKTIVE RAZVOJA SEKTORA RIBARSTVA UJEDINJENOG KRALJEVSTVA

Trend opadanja značaja i ekonomske važnosti ribarstva u Ujedinjenoj Kraljevini je uočljiv i on traje već desetljećima. Općenito je začuđujuće što je ribarstvo uopće predstavljalo tako veliki spor u pregovorima nakon Brexita budući da ono predstavlja 0,1 % britanskog gospodarstva.

Može se zaključiti da je tema ribarstva u kontekstu Brexita bila i jest toliko *vruća* ne radi njene ekonomske važnosti već iz drugih razloga kao što su:

- Ono utječe na obalne zajednice koje ovise o ribarstvu
- Predstavlja kamen spoticaja između UK i EU koji dotiče teme samih granica, suverenosti i pitanja kontroliranja vlastitog teritorija

Kada se govori o perspektivama ribarstva nakon Brexita, UK je 5. po veličini u svijetu prema veličini ekskluzivne ekonomske zone. U računanje su ubrajaju i prekomorski teritoriji i otoci.

Neosporno je da UK ima pravo na ogromne količine vode u usporedbu sa svim članicama EU-a izuzev Francuske koja također posjeduje puno prekomorskih teritorija i prva je po veličini EEZ-a. Uz to, vode koje Ujedinjena Kraljevina posjeduje su prilično bogate morskim životom. Zato ne čude podaci da plovila EU-a ulove 760 000 t godišnje u UK vodama dok plovila UK-a ulove 90 000 t u vodama EU. Podatke koji predstavljaju dobru sliku *tko o kome* ovisi su predstavljeni niže:

Tablica 1 Ulov ribe u EU i UK vodama, 2017, podaci za tablicu uzeti iz ¹⁰⁷

Zemlja	Područje ulova	Količina, 1000 t	Vrijednost, milijuni GBP
Danska	UK vode	237	90
Nizozemska	UK vode	177	92
Francuska	UK vode	120	171
UK	EU vode	94	88

U tablici 1. vidljivo je kako Danska, Nizozemska i Francuska love više ribe u vodama UK-a nego što to britanski ribari čine u cijelim vodama EU. Može se zaključiti da su britanske vode itekako dostatne da zadovolje potrebe britanskih ribara.

Tablica 2 Iskrcaji UK flote u inozemstvo, 2015 i 2020. u 1000 t, podaci za tablicu uzeti iz ^{108 ; 109}

Zemlja	Iskrcaji u 1000 t 2015.	Iskrcaji u 1000 t 2020.
Norveška	133,7	112,8
Irska	30,9	39,4
Nizozemska	72,1	59,7
Francuska	3,4	2,9
Njemačka	4,3	0,9
Španjolska	6,2	3,1
Island	-	2,1
Danska	35,6	22,2

¹⁰⁷ Denison, L. (2020): Why the UK's fishing industry could be the issue that scuppers a Brexit deal with the EU, <https://www.itv.com/news/2020-08-21/why-the-uks-fishing-industry-could-be-the-issue-that-scuppers-a-Brexit-deal-with-the-eu>

¹⁰⁸ UK Sea Fisheries Statistics 2015, (2016), Marine Management Organisation, preuzeto 05.11.2021.. s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598208/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2015_full_report.pdf

¹⁰⁹ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, (2021), UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

Tablica 3 Iskrcaji u UK iz inozemstva, 2015 i 2020. u 1000 t. podaci za tablicu uzeti iz ¹¹⁰ i ¹¹¹

Zemlja	Iskrcaji u 1000 t 2015.	Iskrcaji u 1000 t 2020.
Norveška	5,4	9,6
Švedska	1,5	0,5
Danska	4,3	2,4
Irska	7,4	4,5
Belgija	4,5	3,7

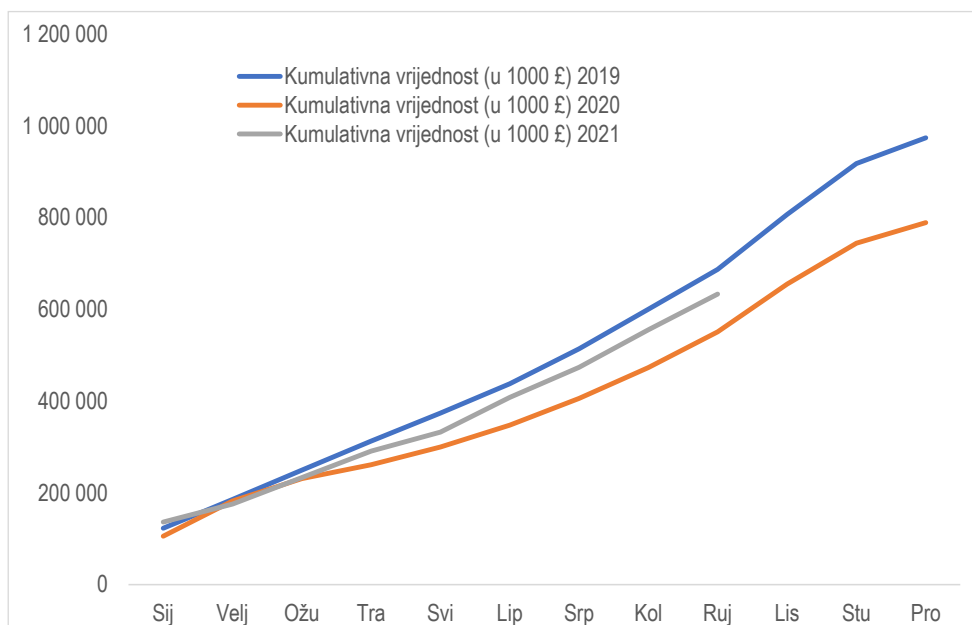
Prema tablici 2 uočava se da se iskrcaj britanskih plovila u navedene države smanjio, osim u slučaju Irske, između 2015., što je godina prije Brexita, i 2020. godine, godine nakon izlaska UK iz EU. Tablica 3 pokazuju također smanjenje iskrcaja, osim u slučaju Norveške, ribara Švedske, Danske, Irske i Belgije u luke Ujedinjenog Kraljevstva. Može se opaziti trend opadanja iskrcaja između UK i drugih država koji se može objasniti kao posljedica Brexita.

Nadalje, prema Sporazumu između UK i EU u vezi ribarstva, EU će do 2026. predati 25 % kvota UK-u. Samim time, perspektive britanskih ribara su narasle. Kasnijim dogovorom između UK i EU o broju ulova za 2021. godinu, gdje je došlo do dogovora vrijednog 333 milijuna GBP i teškog 160 000 tona, UK-u će pripasti 26 000 tona kvota više nego što joj je pripalo 2020., odnosno prije Sporazuma. Procjenjuje se da je taj porast vrijedan oko 27 milijuna GBP.

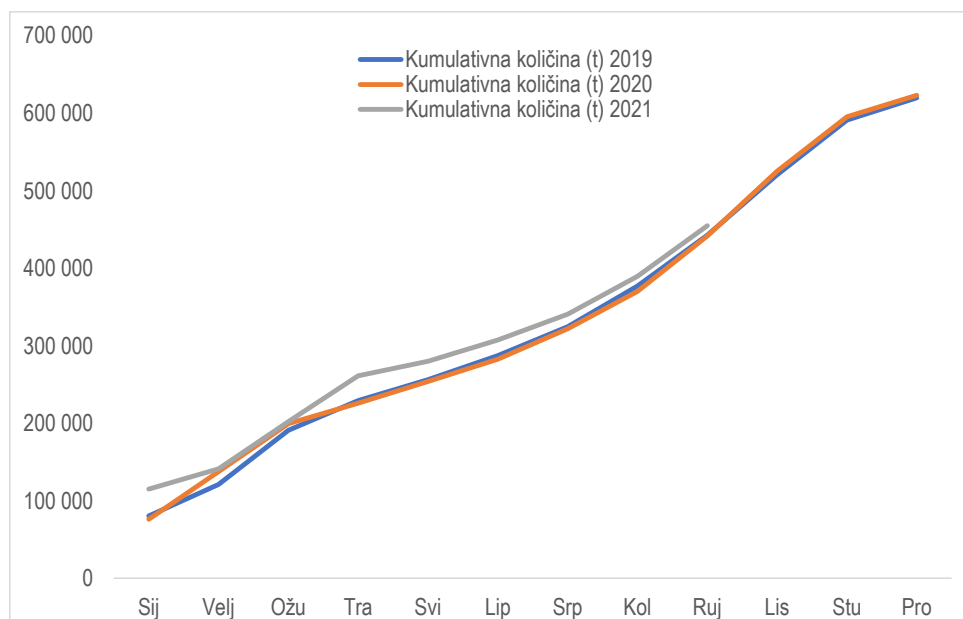
¹¹⁰ UK Sea Fisheries Statistics 2015, (2016), Marine Management Organisation, preuzeto 05.11.2021.. s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598208/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2015_full_report.pdf

¹¹¹ UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf

Slika 13 Usporedba kumulativne vrijednosti iskrcaja UK plovila 2019., 2020., 2021. godine.¹¹²

Slika 14 Usporedba kumulativne količine iskrcaja UK plovila 2019., 2020., 2021., godine.¹¹³

¹¹² National statistics, Monthly Sea Fisheries Statistics September 2021, Marine Management Organisation, preuzeto s <https://www.gov.uk/government/statistics/monthly-sea-fisheries-statistics-september-2021>

¹¹³ Ibidem

Prema grafovima prikazanima na *Slici 13* i *Slici 14*, koji predstavljaju kumulativ podataka prikazanih u poglavlju 3.3., zaključuje se da, barem temeljem podataka iz prvih 9. mjeseci nakon izlaska UK iz EU, neke značajne promjene u iskrcaju vrijednosti i količine UK plovila - nema.

5. ZAKLJUČAK

Vremensko razdoblje obuhvaćeno analizama u radu je od 2016. do 2021. godine. Mora se naglasiti da, usprkos tome što je referendum o izlasku iz Europske unije bio održan 2. veljače 2016. godine, UK je službeno napustila EU tek 31. siječnja 2020. godine. Konačan dogovor, koji je uključio i ribarstvo, između UK i EU je dogovoren i potvrđen 24. prosinca 2020., a aktivan je od 1. svibnja 2021. godine.

Iz tih razloga podataka po kojima bi se mogao vidjeti dublji utjecaj Brexita na ribarstvo UK još nema jer ne samo da je 2021. još uvijek tekuća godina, nego bi se i za neku pravu sliku post-brexitovog ribarstva morali analizirati podatci nekoliko godina. To je zato što je ribarstvo sklono promjenama uzrokovanih ponajviše samim prilikama na moru i kvotama. Neovisno o tome, ovaj rad je obuhvatio i analizirao ključan period od samog glasanja o izlasku iz EU do službenog izlaska iz nje.

Mora se također napomenuti, da je 2020. godinu pogodila pandemija covid-19 koja je utjecala na sve čimbenike gospodarstva, pa tako i na ribarstvo, te je iz tog razloga ta godina isključena iz korištenja za bilo kakvo zaključivanje i opažanje trendova.

Trgovinski pokazatelji analizirani u radu potvrđuju povoljan položaj sektora ribarstva Ujedinjenog Kraljevstva u razdoblju prilagodbe u odnosu prema drugim EU-27 zemljama.

Proizvodni pokazatelji također potvrđuju povoljan položaj sektora ribarstva Ujedinjenog Kraljevstva u razdoblju prilagodbe u odnosu prema drugim zemljama kroz vrijednost iskrcaja, jer je vrijednost iskrcaja UK plovila u inozemne luke oko četiri puta veća od vrijednosti iskrcaja stranih plovila u UK luke.

Što se tiče predviđanja stanja ribarskog sektora u kontekstu post-brexitove budućnosti, može se zaključiti da će sektor prosperirati u usporedbi s periodom od ulaska UK u EEZ. Taj zaključak donosi se iz više razloga. Kao prvo, ekskluzivna ekonomska zona Ujedinjenog kraljevstva je izrazito velika; peta po veličini u svijetu i bogata morskom faunom, a sada je vraćena pod upravu UK. Stoga EU27 više ovisi o britanskim vodama nego obratno.

Nadalje, prema Sporazumu o trgovini i suradnji između EU i UK (eng. *Trade and cooperation agreement*) koji je zaključno stupio na snagu 1. svibnja 2021., dogovoreno je da će Ujedinjenom Kraljevstvu, nakon dogovorenog perioda od 5 godina, biti

vraćeno 25 % od tadašnjeg izlova ribarica EU27 u britanskim vodama. Međutim, potrebno je naglasiti da će ribarstvo nakon Brexita, neovisno o dogovoru, i dalje predstavljati sponu s europskim zemljama i to ponajviše s Francuskom. Može se smatrati da Francuska ima geopolitičku pregovaračku prednost iz razloga što prometna i energetska veza Ujedinjenog kraljevstva dolazi iz smjera Francuske. Uvijek postoji mogućnost da će zbog politike ribarstvo biti žrtvovano ili prodano.

Razloga što znatnijeg trenda rasta ili pada u promatranom razdoblju u radu nema može se pripisati činjenici što je Ujedinjeno kraljevstvo aktivno napustilo Europsku uniju 31. siječnja 2021. godine. Predviđa se da će narednih godina ribarski sektor UK, osim ako ga politika ne ugrozi – prosperirati i da će trendovi to i potvrditi.

Naposljetku, može se zaključiti da je tema ribarstva u kontekstu Brexita bila toliko „vruća“ ne iz ekonomskih razloga, budući da ono čini samo 0,03 % od ukupnog britanskog BDP-a, nego zato što ono predstavlja ustvari jedini kamen spoticanja između UK i EU koji se dotiče pitanja granica i upravljanja teritorijem.

LITERATURA

1. Belgian fishing boats given limited access to UK waters, (2021), preuzeto 02.10.2021. s <https://www.brusselstimes.com/news/business/151891/belgian-fishing-boats-given-limited-access-to-uk-waters/>
2. Berendsen, T., Shreijer-Pierik, A., (2021), Subject: Adverse impact of the Brexit agreement on Dutch shipyards, Parliamentary questions, Questions for written answer E-002028/2021, preuzeto 22.10.2021. s https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2021-002028_EN.html
3. Boffey, D., (2017), UK fishermen may not win waters back after Brexit, EU memo reveals, The Guardian, London, preuzeto 01.11.2021. s <https://www.theguardian.com/environment/2017/feb/15/uk-fishermen-may-not-win-waters-back-after-brexit-eu-memo-reveals>
4. Brexit Adjustment Reserve, (2021), European Commission DG Regional and Urban Policy, preuzeto 15.10.2021. s https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/brexit-adjustment-reserve/
5. Brexit Adjustment Reserve, (2021), European Commission DG Regional and Urban Policy, preuzeto 15.10.2021. s https://ec.europa.eu/regional_policy/hr/funding/brexit-adjustment-reserve/
6. Brexit and Britain's Fisheries, (2021), British Sea Fishing, preuzeto 20.09.2021. s <https://britishseafishing.co.uk/brexit-and-britains-fisheries/>
7. Collection UK sea fisheries annual statistics, preuzeto s <https://www.gov.uk/government/collections/uk-sea-fisheries-annual-statistics>
8. Denison, L. (2020): Why the UK's fishing industry could be the issue that scuppers a Brexit deal with the EU, <https://www.itv.com/news/2020-08-21/why-the-uks-fishing-industry-could-be-the-issue-that-scuppers-a-Brexit-deal-with-the-eu>
9. Fish stocks shared between the EU and the United Kingdom, (2021), European Council, Council of the European Union, preuzeto 01.11.2021. s <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-fish-stocks/eu-uk-fishing-quotas/>
10. France slams UK's 'unacceptable' decision to deny French boats fishing licenses, (2021), France24 preuzeto 01.10.2021. s <https://www.france24.com/en/europe/20210929-jersey-grants-95-licences-to-french-trawlers-but-turns-down-75>

11. Gallardo, C., (2021), London flamed for lack of strategy after UK-Norway fish talks collapse, preuzeto 02.10.2021. s <https://www.politico.eu/article/uk-norway-fish-talks-collapse-brexit-london/>
12. Gartside, D. F., Kirkegaard, I.R., The Role of Food, Agriculture, Forestry, And Fisheries in Human Nutrition – Vol. II, A History Of Fishing, str. 105
13. Glossary Of Statistical Terms, (2001),, Exclusive Economic Zone (EEZ), Glossary of Environment Statistics, Studies in Methods, Series F, No. 67, United Nations, New York, 1997, preuzeto 01.10.2021. s <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=884>
14. Houeix, R., (2021), Brexit: EU and UK in choppy waters over fishing rights, preuzeto 01.10.2021. s <https://www.france24.com/en/20201009-brexit-eu-and-uk-in-choppy-waters-over-fishing-rights>
15. Kumar, J., (2010), Introduction And History Of Fisheries. Department of Environment, Heritage College Of Fisheries, Mangalore
16. Levaux, C., Belgium dusts off 1666 charter for post-Brexit fishing rights, preuzeto 03.10.2021. s <https://www.reuters.com/article/uk-britain-eu-belgium-privilege-idUSKBN27722D>
17. Maidment, J.: Hands off OUR waters!, preuzeto s <https://www.dailymail.co.uk/news/article-8693405/Michel-Barnier-delivers-ultimatum-post-Brexit-fishing-rights.html>
18. National statistics, Monthly Sea Fisheries Statistics September 2021, Marine Management Organisation, preuzeto s <https://www.gov.uk/government/statistics/monthly-sea-fisheries-statistics-september-2021>
19. Parkinson, J., (2021), UK and Norway fail to reach fishing deal, preuzeto 02.10.2021. s <https://www.bbc.com/news/uk-politics-56932551>
20. Pilkington, J., Wardlaw A., Statistics show where UK vessels fish and what is landed from our waters, Marine Development, preuzeto 16.10.2021. s <https://marinedevelopments.blog.gov.uk/2018/09/27/mmo-fisheries-statistics-2017-eez/>
21. Popescu, I., Scholaert, F., (2021), EU-UK relations in fisheries, European Parliamentary Research Service, preuzeto 20.10.2021. s [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/689341/EPRS_IDA\(2021\)689341_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2021/689341/EPRS_IDA(2021)689341_EN.pdf)
22. State aid: Commission approves French support measures for fisheries sector in the context of Brexit, (2021), European Commission, preuzeto 01.11.2021. s https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1921

23. Tang, P., (2021), Subject: State aid rules, Brexit adjustment reserve and fisheries, Parliamentary questions, Questions for written answer E-000972/2021, to the Commission
24. Turenhout, M., Hamon, Katell, H., Niels, P. K., (2017). *Brexit and the Dutch Fishing Industry*. *EuroChoices*, preuzeto 20.10.2021. s <https://scihub.se/https://doi.org/10.1111/1746-692X.12159>
25. UK Sea Fisheries Statistics 2015, (2016), Marine Management Organisation, preuzeto 05.11.2021.. s [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598208/UK Sea Fisheries Statistics 2015 full report.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598208/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2015_full_report.pdf)
26. UK Sea Fisheries Statistics 2015, (2016), Marine Management Organisation, preuzeto 05.11.2021.. s [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598208/UK Sea Fisheries Statistics 2015 full report.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/598208/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2015_full_report.pdf)
27. UK Sea Fisheries Statistics 2019, (2020), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Annual Statistics, preuzeto s [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK Sea Fisheries Statistics 2019 - access checked-002.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/920679/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2019_-_access_checked-002.pdf)
28. UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK Sea Fisheries Statistics 2020 - AC checked.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf)
29. UK Sea Fisheries Statistics 2020, (2021), Marine Management Organisation, (2021), UK Sea Fisheries Statistics 2020, UK Sea Fisheries Annual Statistics Report, preuzeto s [https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK Sea Fisheries Statistics 2020 - AC checked.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1020837/UK_Sea_Fisheries_Statistics_2020_-_AC_checked.pdf)
30. Williams, C., (2015), Economics resource pack for marine NGOs: the Marine Socio-Economics Project, New Economics Foundation, preuzeto 05.10.2021. s https://neweconomics.org/uploads/files/fd13ca36cea4cb53b7_xhm6b9tzq.pdf

POPIS SLIKA

Slika 1. Broj plovila u UK, 2020. godine

Slika 2. Snaga UK plovila 2020., u 1000 K kW

Slika 3. Kapacitet plovila u UK 2020., u 1000 Gt

Slika 4. Broj ribara na stalne i povremene ribare u UK od 1994. do 2020. podijeljen na stalne, privremene i ukupne ribare

Slika 5. Broj ribara od 1938 – 2019

Slika 6. UK teritorijalne vode

Slika 7. Udio ribarstva u BDP-u

Slika 8. Vrijednost uvezene ribe

Slika 9. Vrijednost izvezene ribe

Slika 10. Usporedba vrijednosti uvezene i izvezene ribe

Slika 11. Usporedba vrijednosti iskrcaja UK plovila, 2019., 2020., i 2021. godine

Slika 12. Usporedba količine UK plovila između 2019., 2020., i 2021. godine

Slika 13. Usporedba kumulativne vrijednosti iskrcaja UK plovila 2019., 2020., 2021. godine

Slika 14. Usporedba kumulativne količine iskrcaja UK plovila 2019., 2020., 2021., godine

POPIS TABLICA

Tablica 1. Ulov ribe u EU i UK vodama, 2017

Tablica 2. Iskrcaji UK flote u inozemstvo, 2015 i 2020. u 1000 t

Tablica 3. Iskrcaji u UK iz inozemstva, 2015 i 2020. u 1000 t